

EUROPEES MONETAIR INSTITUUT

**De overgang op de
gemeenschappelijke munt**

november 1995

EUROPEES MONETAIR INSTITUUT

DE OVERGANG OP DE GEMEENSCHAPPELIJKE MUNT

NOVEMBER 1995

© De Nederlandsche Bank NV, 1995

Postbus 98, 1000 AB Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Dit document bevat een vertaling van het door het Europees Monetair Instituut in november 1995 uitgegeven rapport, getiteld: "The changeover to the single currency". Het auteursrecht op het oorspronkelijke rapport berust bij het Europees Monetair Instituut. Behoudens wettelijke rechten mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, vertaald, opgeslagen in een gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Nederlandsche Bank. Het maken van fotokopieën voor educatieve en niet-commerciële doeleinden is toegestaan.

INHOUD

SAMENVATTING

1. INLEIDING: DE INVOERING VAN EEN GEMEENSCHAPPELIJKE MUNT IN DE EUROPESE UNIE
 - 1.1 Doelstellingen van de invoering van een gemeenschappelijke munt en noodzakelijke voorwaarden voor het welslagen ervan 11
 - 1.2 Verdragsbepalingen met betrekking tot de overgang 13
 - 1.3 Het overgangsproces 15
 - 1.4 Opzet van het rapport 16
2. DE AANPAK VAN DE OVERGANG: ALGEMENE OVERWEGINGEN
 - 2.1 Technische randvoorwaarden ter zake van de overgang 18
 - 2.2 Fundamentele uitgangspunten voor de overgang 19
 - 2.3 Kenmerken van de overgang 21
 - 2.4 De fasering van de overgang 22
3. VAN HET BESLUIT OMTRENT DE OVERGANG NAAR DE DERDE FASE TOT DE AANVANG ERVAN 24
4. DE OVERGANG OP DE GEMEENSCHAPPELIJKE MUNT VOOR GIRALE TRANSACTIES
 - 4.1 Door het Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB) te nemen maatregelen bij de aanvang van de derde fase 29
 - 4.2 Voorgestelde, door de overheden te nemen maatregelen bij de aanvang van de derde fase 32
5. VOLTOOIING VAN DE OVERGANG OP DE GEMEENSCHAPPELIJKE MUNT
 - 5.1 De overgang voor chartale transacties 36
 - 5.2 De overgang voor girale transacties 38
6. SAMENWERKING TEN BEHOEVE VAN EEN GESLAAGDE OVERGANG: DE UITDAGINGEN 40

- BIJLAGE 1: Dialoog met het bankwezen ter zake van de overgang op de
gemeenschappelijke munt 43
- BIJLAGE 2: Voorbeelden van een in de Europese munt gevoerd
gemeenschappelijk monetair beleid 46
- BIJLAGE 3: Conversiefaciliteiten 49
- BIJLAGE 4: De voorbereiding van de Europese bankbiljetten 55
- BIJLAGE 5: Overzicht van door de autoriteiten te nemen
overgangsmaatregelen 59
- BIJLAGE 6: Lijst van technische termen 61
- BIJLAGE 7: Verdragsbepalingen ten aanzien van de overgang 66

SAMENVATTING

Tijdens de top in Cannes op 27 juni 1995 heeft de Europese Raad de Ecofin raad verzocht, in samenwerking met de Commissie en het Europees Monetair Instituut (EMI), een referentiescenario op te stellen voor de overgang op de gemeenschappelijke munt en daarover te rapporteren aan de in december 1995 in Madrid te houden top. Dit rapport geeft de standpunten van het EMI weer ten aanzien van de overgangsstrategie.

Met de overgang op de gemeenschappelijke munt zal de vorming van de Economische en Monetaire Unie (EMU) voltooid zijn. Voor het welslagen van een Europese muntunie is een hoge mate van houdbare economische convergentie in de deelnemende landen een noodzakelijke voorwaarde. Voor het besluit met betrekking tot de start van de derde fase van de EMU is een strikte toepassing vereist van de in het Verdrag voorziene convergentiecriteria alsmede verenigbaarheid van de nationale wetgeving, met inbegrip van de statuten van de nationale centrale bank, met het Verdrag en de Statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB), aan de hand waarvan wordt vastgesteld welke landen voor deelname aan de Europese muntunie in aanmerking komen.

De opzet van de overgang zal moeten zijn gebaseerd op de volgende vijf uitgangspunten, die noodzakelijk zijn om de publieke aanvaarding en de doorzichtigheid van het proces te waarborgen:

- 1) er moet een helder juridisch kader worden geboden voor de invoering van de nieuwe Europese munt en de volledige vervanging van de nationale munten van de aan de Europese muntunie deelnemende Lid-Staten; dit juridische kader zal in overeenstemming moeten zijn met de geest en de letter van het Verdrag;
- 2) om geloofwaardig te zijn voor alle burgers moet de overgang betrekkelijk eenvoudig en gebruikersvriendelijk zijn;
- 3) de overgang moet doelmatig zijn, ook vanuit kosten oogpunt, waarbij concurrentievervalsing moet worden vermeden;

4) de overgang zal de doelmatigheid van het gemeenschappelijke monetaire beleid dat met het oog op de doelstelling van het handhaven van prijsstabiliteit door het ESCB vanaf de aanvang van de derde fase van de EMU wordt gevoerd moeten vergemakkelijken;

5) vanaf de aanvang van de derde fase zullen de particuliere deelnemers aan het economische verkeer de vrijheid moeten hebben de Europese munt te gebruiken; anderzijds mogen zij niet worden verplicht de nieuwe munt te gebruiken vóór de uiterste datum voor de voltooiing van de overgang; voor zover mogelijk zullen zij vrij moeten zijn hun eigen mechanismen te ontwikkelen ter aanpassing aan de overgang; hierbij zal echter rekening moeten worden gehouden met de marktpraktijk wat standaardisatie betreft.

Om een ordelijke en snelle overgang te waarborgen, zullen de autoriteiten tevoren een chronologische, rond een klein aantal kritische ijkpunten gecentreerde, volgorde van werkzaamheden moeten bekendmaken. Zijn deze ijkpunten eenmaal bereikt, dan fungeren zij als vaste punten waarna de overgang onomkeerbaar voor alle desbetreffende werkzaamheden wordt bewerkstelligd. Naar de mening van het EMI wordt het proces naar een volledige overgang gekenmerkt door vier belangrijke data:

1) De Raad, in de samenstelling van de Staatshoofden en Regeringsleiders, zal ongeveer een jaar vóór de aanvang van de derde fase besluiten welke landen aan de Europese muntunie zullen deelnemen. Hierna zal de Europese Centrale Bank (ECB) worden opgericht.

2) Op de aanvangsdatum van de derde fase zullen de wisselkoersen tussen de munteenheden van de deelnemende Lid-Staten worden vervangen door onherroepelijk vastgeklonken omrekeningskoersen. De nationale munten en de Europese munt zullen verschillende uitdrukkingen worden van wat economisch gesproken één en dezelfde munteenheid is. Nationale bankbiljetten zullen tot de invoering van Europese bankbiljetten (zie onderstaand) als enige de status van wettig betaalmiddel bezitten. Het ESCB zal zijn gemeenschappelijke monetaire beleid gaan voeren in de Europese munt.

3) Uiterlijk drie jaar na de aanvang van de derde fase zal het ESCB Europese bankbiljetten gaan uitgeven en de nationale bankbiljetten en munten inwisselen tegen Europese bankbiljetten en munten.

4) Zes maanden na de eerste dag van invoering van de Europese bankbiljetten en munten zal de overgang op de gemeenschappelijke munt zijn voltooid voor alle transacties en alle betrokken partijen. Nationale bankbiljetten en munten zullen hun status van wettig betaalmiddel verliezen en de Europese bankbiljetten en munten zullen deze status als enige binnen de Europese muntunie bezitten.

De tussen deze vier tijdstippen liggende perioden markeren drie afzonderlijke fasen van het overgangsproces:

De eerste periode strekt zich uit van het besluit omtrent de overgang naar de derde fase tot de aanvang daarvan. Gedurende deze periode wordt een aantal belangrijke definitieve besluiten genomen met het oog op de afronding van de voorbereidingen voor de aanvang van de derde fase en de invoering van de Europese munt. De ECB zal moeten worden opgericht zodat haar besluitvormende organen het door het ESCB voor de vervulling van zijn taken in de derde fase benodigde kader kunnen vaststellen, implementeren en toetsen, en de datum voor de invoering van de Europese bankbiljetten bekendmaken. De Communautaire autoriteiten zullen met het oog op de aanvang van de derde fase een reeks juridische maatregelen moeten treffen, en de Lid-Staten zullen moeten verzekeren dat de bestaande wetgeving verenigbaar is met alle desbetreffende Verdragsbepalingen. De particuliere sector in de voor deelname aan de Europese muntunie aangewezen Lid-Staten, met name de bancaire en financiële sector, zal de technische en organisatorische wijzigingen moeten voorbereiden ten einde in de derde fase in staat te zijn van de Europese munt gebruik te maken. Al deze werkzaamheden, die vóór de aanvang van de derde fase zullen moeten zijn voltooid, zullen naar de mening van het EMI ongeveer één jaar in beslag nemen.

De tweede periode loopt van de aanvang van de derde fase tot de datum waarop de Europese bankbiljetten en munten in omloop worden gebracht. Bij de aanvang van deze periode zal het ESCB de volgende stappen zetten:

- alle monetaire-beleidsoperaties zullen door het ESCB in de Europese munt worden aangekondigd en uitgevoerd; alle door tegenpartijen bij het ESCB aangehouden rekeningen zullen luiden in de Europese munt;
- aan die financiële instellingen die nog niet in staat zijn geweest zelf in de nodige faciliteiten te voorzien voor de omrekening van de Europese munt in nationale munteenheden, en omgekeerd, zouden de nationale centrale banken dergelijke faciliteiten ter beschikking kunnen stellen; het gebruik van deze conversiefaciliteiten zal ten einde lopen wanneer de nationale bankbiljetten hun status van wettig betaalmiddel verliezen;
- om de goede werking van een de gehele muntunie omspannende, op de Europese munt gebaseerde, geldmarkt te verzekeren, zal het ESCB de afstemming van de door de marktpartijen te nemen maatregelen ondersteunen; het ESCB zal bijdragen tot de bepaling van de hoofdelementen van een dergelijke markt; het ESCB zal een in de Europese munt werkend en de gehele muntunie omspannend, "real-time" betalingssysteem met bruto verevening (TARGET) bieden, waarvan het koppelingssysteem van meet af aan in de Europese munt zal werken en waartoe de nationale RTBV-systemen in staat zullen zijn;
- aangezien de nationale munten via onherroepelijk vastgestelde omrekeningskoersen aan elkaar zullen zijn gekoppeld, zullen er geen valutamarkten meer bestaan tussen deze munten doch slechts puur rekenkundige verhoudingen. Het ESCB zal het gebruik van de Europese munt op de valutamarkten stimuleren; de transacties van het ESCB op deze markt zullen worden verricht en afgerekend in de Europese munt;
- de nationale centrale banken zullen nationale bankbiljetten tegen pari-waarde omwisselen.

Het EMI stelt voor dat de overheden bij de aanvang van de derde fase de volgende maatregelen nemen. Het is van essentieel belang dat van meet af aan een helder juridisch kader wordt geboden ten einde de deelnemers aan het economische verkeer zekerheid te verschaffen omtrent de status van de Europese munt en de onherroepelijke koppeling van deze munt aan de

ationale munteenheden tegen de vaste omrekeningskoersen, waartegen zij in de plaats zal treden van de nationale munten. Het EMI verwacht dat nieuwe emissies van overheidsschuld zullen luiden in de Europese munt. Met betrekking tot de overgang op de gemeenschappelijke munt moet een publiciteitscampagne worden gevoerd, moet de opzet van de overschakeling in de overheidssector worden bekendgemaakt, en moet de produktie van de Europese munten ter hand worden genomen.

Verwacht wordt dat de financiële markten in een vroeg stadium grotendeels zullen overschakelen op de Europese munteenheid; de meeste particulieren en bedrijven zullen echter de nationale munteenheden nog blijven gebruiken.

Ten hoogste drie jaar na de aanvang van de derde fase zullen Europese bankbiljetten en munten worden ingevoerd, hetgeen de aanvang van de derde periode markeert, die zal duren tot de dag waarop nationale bankbiljetten hun status van wettig betaalmiddel verliezen. Europese en nationale bankbiljetten en munten zullen tijdelijk naast elkaar in omloop zijn. Het gebruik van de Europese munteenheid voor overheidstransacties zou in alle deelnemende Lid-Statens moeten worden ingevoerd rond het tijdstip waarop Europese bankbiljetten en munten worden geïntroduceerd. Het tijdschema daarvoor dient in Communautaire wetgeving te worden vastgesteld, waarbij aan de afzonderlijke Lid-Statens enige vrijheid zou kunnen worden gelaten. Aan het einde van deze periode zullen alle monetaire passiva de jure slechts aflosbaar zijn in de Europese munt. Een periode van een half jaar wordt passend geacht voor de voltooiing van het overgangsproces. De nationale centrale banken zullen, in het kader van hun dienstverlening aan het publiek, uiteraard de oude nationale bankbiljetten blijven inwisselen tegen Europese bankbiljetten, zoals ook thans in de gehele EU het geval is voor ingetrokken bankbiljetten.

Een plan, op welk gebied dan ook, kan slechts slagen indien vervolgens aan alle elementen in detail wordt vormgegeven en deze op passende wijze worden geïmplementeerd. Dit geldt zeker voor een zo complexe onderneming als de gezamenlijke overgang op één enkele munt van een groep landen met geavanceerde financiële stelsels. De nadruk die in het Verdrag wordt gelegd op de onomkeerbaarheid van de overgang naar de derde fase en de

Europese muntunie onderstreept nog eens het belang dat moet worden gehecht aan de geïntegreerde tenuitvoerlegging van alle voor het welslagen van dit ambitieuze project noodzakelijke elementen.

1. INLEIDING: DE INVOERING VAN EEN GEMEENSCHAPPELIJKE MUNT IN DE EUROPESE UNIE

Door de ratificatie van het Verdrag van Maastricht hebben de Lid-Staten van de Europese Unie (EU) zich verder gecommitteerd aan het Europese integratieproces; de tenuitvoerlegging van de Verdragsbepalingen zal leiden tot de vorming van een economische en monetaire unie (EMU), de oprichting van een Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB) en de invoering van een gemeenschappelijke en stabiele Europese munt.

1.1 Doelstellingen van de invoering van een gemeenschappelijke munt en noodzakelijke voorwaarden voor het welslagen ervan

Het proces van economische en monetaire eenwording zal een harmonieuze en evenwichtige economische ontwikkeling in de gehele Europese muntunie, een houdbaar en niet-inflatoir groeitempo en derhalve een hoog niveau van werkgelegenheid helpen bevorderen. De invoering van een gemeenschappelijke Europese munt zal een nieuwe dimensie toevoegen aan de bestaande vrijheid van kapitaalverkeer en financiële dienstverlening binnen de EU door het wegvallen van het wisselkoersrisico bij monetaire transacties tussen de deelnemende Lid-Staten, waardoor een uniforme financiële markt zal worden geschapen die meer dan thans het geval is zal zijn gekenmerkt door diepte, liquiditeit en mededinging. De spaar- en investeringsmogelijkheden zullen worden vergroot.

De invoering van een Europese munt zal ertoe bijdragen de grondslagen van de interne markt te verstevigen en de voordelen ervan beter tot uitdrukking te brengen. Een Europese munt zal gezinnen en bedrijven in staat stellen de prijzen van goederen en diensten werkelijk internationaal te vergelijken, en zal derhalve de doelmatigheid bij de economische mededinging ten goede komen. De koopkracht van de Europese munt zal worden beschermd door het op stabiliteit gerichte monetaire beleid van het ESCB.

Voor het welslagen van een Europese muntunie is een hoge mate van houdbare economische convergentie in de deelnemende landen een noodzakelijke voorwaarde. Voor het besluit tot de overgang naar de derde fase van de EMU is een strikte toepassing vereist van de in het Verdrag

voorziene convergentiecriteria aan de hand waarvan wordt vastgesteld welke landen voor deelname aan de Europese muntunie in aanmerking komen. In het Verdrag is de procedure voor de beoordeling daarvan vastgelegd. De Staatshoofden en Regeringsleiders¹ zullen hun besluit stoelen op de aanbeveling van de Raad van Ministers, met inachtneming van de door de Europese Commissie en het EMI uitgebrachte verslagen.² In deze verslagen zal de verwezenlijking van een hoge mate van houdbare convergentie worden beoordeeld op grond van specifieke in het Verdrag (artikel 109 J, lid 1) vastgelegde toetsingscriteria:

- het bereiken van een hoge mate van prijsstabiliteit; dit blijkt uit een inflatiepercentage dat dicht ligt bij dat van ten hoogste de drie Lid-Staten die op het gebied van de prijsstabiliteit het best presteren;
- het houdbare karakter van de situatie van de overheidsfinanciën; dit blijkt uit een begrotingssituatie van de overheid zonder een buitensporig tekort als bedoeld in artikel 104 C, lid 6, van het Verdrag;
- de inachtneming van de normale fluctuatiemarges van het wisselkoersmechanisme van het Europees Monetair Stelsel, gedurende ten minste twee jaar, zonder devaluatie ten opzichte van de munt van een andere Lid-Staat;
- de duurzaamheid van de door de Lid-Staat bereikte convergentie en van zijn deelneming aan het wisselkoersmechanisme van het Europees Monetair

1 Bijeen als de Europese Raad.

2 Het EMI heeft reeds een eerste beoordeling van de stand van de convergentie in de EU gegeven in zijn Jaarverslag over 1994. Een nadere beoordeling van de mate waarin de landen aan de convergentiecriteria voldoen is vervat in het door het EMI in november 1995 uit te geven verslag krachtens de bepalingen van artikel 7.1 van de Statuten.

Stelsel, hetgeen tot uitdrukking komt in het niveau van de lange rentevoet.

De bijzonderheden van de convergentiecriteria zijn omschreven in het desbetreffende aan het Verdrag gehechte Protocol.

In de verslagen van de Europese Commissie en het EMI moet ook rekening worden gehouden met andere factoren, zoals de resultaten van de integratie van markten, de positie en ontwikkeling van de lopende rekeningen van de betalingsbalansen, de ontwikkeling van de arbeidskosten per eenheid produkt en andere prijsindices. In deze verslagen dient tevens een analyse te zijn opgenomen van de verenigbaarheid van de nationale wetgeving in de afzonderlijke Lid-Staten, met inbegrip van de statuten van de nationale centrale bank, met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag en de Statuten van het ESCB, die voorzien in de onafhankelijkheid van de nationale centrale banken.

1.2 Verdragsbepalingen met betrekking tot de overgang

In het Verdrag is een uit drie fasen bestaand proces voorzien voor de totstandbrenging van de EMU. Op de aanvangsdatum van de derde fase zal een Europese muntunie worden gevormd. De procedure omtrent het besluit aangaande de aanvang van de derde fase is vastgelegd in artikel 109 J van het Verdrag.³ Vóór ultimo 1996 zullen de Staatshoofden en Regeringsleiders besluiten of een meerderheid van de landen voldoet aan de voor de invoering van de Europese munt vereiste voorwaarden, of het passend is dat de Gemeenschap de derde fase ingaat en, zo ja, wanneer deze stap wordt gezet. Het besluit zal worden genomen op grond van de aanbeveling van de Raad van Ministers, waarbij de bovenvermelde verslagen van het EMI en de Commissie alsmede het advies van het Europees Parlement in aanmerking zullen worden genomen. Indien de Staatshoofden en Regeringsleiders vóór ultimo 1997 geen besluit hebben genomen over een aanvangsdatum, zal de derde fase op 1 januari 1999

3 In Bijlage 7 is een aantal Verdragsbepalingen met betrekking tot de overgang opgenomen.

ingaan. De Staatshoofden en Regeringsleiders zullen in dat geval vóór 1 juli 1998 moeten bevestigen welke Lid-Staten voldoen aan de voor de invoering van de Europese munt vereiste voorwaarden. Deze Lid-Staten worden in het Verdrag aangeduid als Lid-Staten zonder derogatie.

Ingevolge artikel 109 L, lid 4, zal de Raad van Ministers op de aanvangsdatum van de derde fase de omrekeningskoersen voor de munteenheden van de aan de Europese muntunie deelnemende Lid-Staten alsmede de omrekeningskoersen waartegen de Europese munt in de plaats zal treden van de nationale munten, onherroepelijk vaststellen en wordt de Europese munt een volwaardige munteenheid. Artikel 109 L, lid 4, stelt voorts dat de Raad van Ministers tevens de overige maatregelen dient te treffen die nodig zijn voor de snelle invoering van de Europese munt als de enige munteenheid in de desbetreffende Lid-Staten.

Hoewel de overgang naar de derde fase van de EMU de gehele Gemeenschap zal raken, is het mogelijk dat sommige Lid-Staten aanvankelijk niet deelnemen aan de Europese muntunie. De toekomstige relatie tussen de Lid-Staten die deelnemen aan de Europese muntunie en de overige Lid-Staten zullen vóór de overgang naar de derde fase worden bepaald. Het Verdrag (artikel 109 K, lid 2) voorziet in bepalingen voor het, ten minste om de twee jaar of op verzoek van een Lid-Staat met een derogatie, verrichten van een evaluatie van de economische en monetaire situatie in de Lid-Staten met een derogatie ten einde te bepalen of zij aan de Europese muntunie kunnen deelnemen.⁴

Vanaf de aanvang van de derde fase zal een gemeenschappelijk monetair beleid voor de Europese muntunie worden gevoerd door het ESCB.⁵ Het ESCB zal bestaan uit de Europese Centrale Bank (ECB) en de nationale centrale banken. De primaire doelstelling van het ESCB is het handhaven van prijsstabiliteit. Ten einde dit te verwezenlijken zullen de ECB en de

4 Voor Denemarken zal deze procedure slechts in werking worden gesteld op verzoek van het land zelf.

5 Bijlage 6 bevat een lijst van in dit rapport gebruikte technische termen en definities.

ationale centrale banken, evenals de leden van hun besluitvormende organen, volledig onafhankelijk zijn bij de uitvoering van de aan hen bij het Verdrag opgelegde taken. Deze onafhankelijkheid wordt in het Verdrag gewaarborgd.

Na de aanvang van de derde fase zal het van het allergrootste belang zijn een nauwe afstemming te verzekeren van het in de deelnemende landen gevoerde economische beleid, op grond van gezamenlijk overeengekomen richtsnoeren en een aanhoudende convergentie van hun economieën.

1.3 Het overgangsproces

Gezien de complexiteit en de bijzondere aard van het proces, zal voor het welslagen van de overgang op de gemeenschappelijke munt een tijdige voorbereiding nodig zijn. Hoewel het Verdrag gedetailleerde macro-economische bepalingen bevat voor de overgang naar de derde fase van de EMU, is het minder specifiek over de wijze van invoering van de Europese munt. Het is de verantwoordelijkheid van de autoriteiten in het algemeen, en van de monetaire autoriteiten in het bijzonder, er zorg voor te dragen dat de voordelen van de overgang op de gemeenschappelijke munt zo spoedig en zo tastbaar mogelijk worden gerealiseerd en dat de overgang op ordelijke wijze geschiedt zodat de voordelen ervan voor de burgers, de huidige gebruikers van de nationale munten, volledig tot uitdrukking komen.

De nationale centrale banken, als emittenten van geld, en het EMI, gezien als de voorloper van de ECB, hebben er buitengewoon veel belang bij dat het vertrouwen van de houders van geld gedurende de overgang wordt gewaarborgd. Derhalve heeft de EMI-Raad, bestaande uit de President van het EMI en de Presidenten van de nationale centrale banken van de vijftien Lid-Staten, zich de afgelopen twee jaar gebogen over de belangrijkste vraagstukken waarvoor in de aanloop naar de invoering van een Europese munt voorzieningen dienen te worden getroffen. Het EMI en de nationale centrale banken hebben zich actief beziggehouden met een evaluatie van de belangrijkste aspecten van de overgang om tot een vergelijkende beoordeling te komen van de voor- en nadelen van verschillende benaderingen. Deze evaluatie is uitgevoerd tegen de

achtergrond van een zich steeds verder verdiepende dialoog met het bankwezen.

Tijdens de top in Cannes op 27 juni 1995 heeft de Europese Raad de Ecofin raad verzocht, in samenwerking met de Commissie en het EMI, een referentiescenario op te stellen voor de overgang op de gemeenschappelijke munt en daarover te rapporteren aan de in december 1995 in Madrid te houden top. In het onderhavige rapport worden de standpunten van het EMI weergegeven ten aanzien van de overgangsstrategie.

Het hier gepresenteerde referentiescenario omvat niet alle aspecten van het overgangsproces. Vele elementen van de overgang op de Europese munt zullen door de particuliere sector zelf moeten worden aangepakt, terwijl voor andere coördinatie met de overheden is vereist. Dit rapport richt zich hoofdzakelijk op de kernaangelegenheden die van belang zijn voor de financiële sector en die binnen de bevoegdheden van de nationale centrale banken vallen. In het rapport wordt getracht toetsingscriteria aan te geven die kunnen bijdragen tot het wegnemen van onzekerheden met betrekking tot het overgangsproces naar de Europese munt, en wordt aangegeven op welke wijze het ESCB de overgangsstrategie denkt te zullen voeren, terwijl daarnaast voorstellen worden gedaan voor bepaalde door regeringen en andere overheden te nemen maatregelen.

Het is de bedoeling van het EMI door de openbaarmaking van dit rapport bij te dragen tot discussie, gedachtenvorming en actieve voorbereiding onder allen die bij de vorming van een Europese muntunie zijn betrokken.

1.4 Opzet van het rapport

De opzet van dit rapport is als volgt. In het volgende hoofdstuk (Hoofdstuk 2) worden enkele algemene overwegingen uiteengezet omtrent de aanpak van de overgang. In Hoofdstuk 3 worden de voorbereidingen geschetst die moeten worden getroffen nadat het besluit omtrent de overgang naar de derde fase is genomen. Hoofdstuk 4 geeft een beschrijving van de door het ESCB in verband met de overgang te nemen maatregelen; tevens worden voorstellen gedaan omtrent maatregelen die bij de aanvang van de derde fase door de overheden kunnen worden

genomen. In Hoofdstuk 5 wordt indicatief beschreven welke maatregelen gedurende het laatste halfjaar van het overgangsproces moeten worden genomen. In het laatste hoofdstuk, Hoofdstuk 6, wordt nog eens het belang benadrukt van een goede samenwerking tussen alle bij de overgang betrokkenen om aldus het welslagen van de onderneming zo goed mogelijk te waarborgen.

Op de in de verschillende hoofdstukken gepresenteerde analyses wordt in een aantal meer technische bijlagen dieper ingegaan. In Bijlage 1 wordt een korte samenvatting gegeven van de dialoog met het bankwezen ter zake van de overgang. In Bijlage 2 wordt aan de hand van een aantal voorbeelden aangegeven hoe de Europese munt vanaf de aanvang van de derde fase zal worden gebruikt bij de tenuitvoerlegging van het gemeenschappelijke monetaire beleid. In Bijlage 3 wordt het gebruik van faciliteiten voor de omrekening van de Europese munt in de nationale munteenheden, en omgekeerd, besproken. Bijlage 4 gaat in op aangelegenheden ter zake van de produktie van de Europese bankbiljetten. In Bijlage 5 wordt een tabulair overzicht gegeven van de door het ESCB te nemen overgangsmaatregelen alsmede van de voorgestelde, door regeringen en andere overheden te nemen maatregelen. Bijlage 6 bevat een lijst van gebruikte technische termen. In Bijlage 7 is een aantal voor de overgang relevante artikelen uit het Verdrag opgenomen.

2. DE AANPAK VAN DE OVERGANG: ALGEMENE OVERWEGINGEN

In dit hoofdstuk worden eerst enkele van de technische randvoorwaarden besproken waarmee de deelnemers aan het economische verkeer worden geconfronteerd bij de voorbereiding op het overgangsproces; vervolgens wordt ingegaan op de fundamentele uitgangspunten die hieraan ten grondslag dienen te liggen. De wisselwerking tussen de technische randvoorwaarden en de fundamentele uitgangspunten mondt uit in een aantal wenselijkheden met betrekking tot de aanpak van de overgang (paragraaf 2.3). In paragraaf 2.4 wordt ingegaan op het algemene tijdspad voor de aanpak van de overgang.

2.1 Technische randvoorwaarden ter zake van de overgang

Voor alle betrokkenen, waaronder in het bijzonder alle gebruikers van geld in de deelnemende Lid-Statens, zal de overgang op de gemeenschappelijke munt een aanzienlijke verandering betekenen, waarvoor een zorgvuldige voorbereiding is vereist. Hoeveel tijd nodig is voordat alle betrokken partijen gereed zijn is moeilijk nauwkeurig te schatten. Twee algemene overwegingen dienen in dit verband in het oog te worden gehouden: ten eerste wordt de geschatte voorbereidingstijd uitgedrukt in maanden of jaren in plaats van in dagen of weken, hoewel op een aantal gebieden met de voorbereidende werkzaamheden kan worden begonnen zodra het referentiescenario is vastgesteld; ten tweede zal de snelheid van aanpassing aan de overgang verschillen tussen de verschillende betrokken sectoren of instellingen.

Het EMI en de nationale centrale banken hebben niet alleen onderzoek gedaan naar de door de centrale banken voor de overgang benodigde technische voorbereidingstijd, maar zijn ook een dialoog aangegaan met het commerciële bankwezen en de producenten van apparatuur waarin gebruik wordt gemaakt van bankbiljetten en munten. De resultaten van een groots opgezette enquête onder het bankwezen binnen de EU, die door het EMI met steun van de nationale centrale banken is uitgevoerd, zijn geanalyseerd en hebben ten grondslag gelegen aan een bredere dialoog met het bankwezen op nationaal en Europees niveau (zie Bijlage 1). Deze dialoog heeft binnen de banken tot nieuwe inzichten geleid, die hen in

vele gevallen hebben aangezet tot een dienovereenkomstige aanpassing in zienswijze en strategie.

Het onderzoek van het EMI wijst, evenals vele andere studies ter zake van de voorbereiding op de overgang, op een verschillende aanpassingssnelheid tussen verschillende deelnemers aan het economische verkeer. In sommige gevallen heeft dit verschil te maken met verschillen in bekendheid met transacties in andere dan de eigen valuta. In andere gevallen is het gerelateerd aan het soort transactie. In weer andere gevallen is het terug te voeren op de structuur van het financiële stelsel en het institutionele kader.

Voor een passende voorbereiding door de deelnemers aan het economische verkeer is een adequate informatievoorziening over de overgang nodig. Hoewel wordt verwacht dat de hoofdkenmerken van de overgang na de eind 1995 in Madrid te houden bijeenkomst van de Europese Raad zullen worden bekendgemaakt, zal een aantal essentiële gegevens pas ongeveer een jaar vóór de aanvang van de derde fase beschikbaar komen. Dit geldt met name voor de keuze van de Lid-Staten die vanaf de aanvang van de derde fase aan de Europese muntunie kunnen deelnemen. Een aantal besluiten kan pas worden genomen na de oprichting van de ECB en het ESCB, waarmee moet worden gewacht tot het besluit omtrent de overgang naar de derde fase. Dit betreft in het bijzonder de besluiten omtrent de wijze waarop het ESCB vanaf de aanvang van de derde fase het monetaire beleid zal voeren. Aangezien deze besluiten van groot belang zijn voor essentiële door een aantal deelnemers aan het economische verkeer, waaronder met name het bankwezen, te nemen maatregelen met betrekking tot de aanpak van de overgang en aangezien hiervoor aanlooptijd nodig is, is een onmiddellijke en volledige overgang op de gemeenschappelijke munt bij de aanvang van de derde fase uitgesloten.

2.2 Fundamentele uitgangspunten voor de overgang

Voor het welslagen van de aanpak van de overgang moet een aantal doelstellingen worden verwezenlijkt, die zowel de belangen en de prioriteiten van de overheden als van de particuliere sector weerspiegelen, aangezien beide nauw bij het proces zijn betrokken. Hiertoe heeft het EMI de volgende fundamentele uitgangspunten gekozen

als belangrijke determinanten van een voorkeursstrategie voor de overgang.

Allereerst is het van belang dat aan alle deelnemers aan het economische verkeer een *helder juridisch kader* wordt geboden voor het gebruik van de nieuwe Europese munt. Dit juridische kader zal in overeenstemming dienen te zijn met de in het Verdrag vastgelegde bepalingen en uitgangspunten, waaronder de onomkeerbaarheid van de overgang naar de derde fase, de snelheid van invoering van de gemeenschappelijke munt en het feit dat vanaf de aanvang van de derde fase de Europese munt een volwaardige munteenheid wordt.

Ten tweede zal de overgang op de gemeenschappelijke munt gevolgen hebben voor alle economische sectoren en voor het grote publiek. Er zal voor moeten worden gezorgd dat het overgangsproces *betrekkelijk eenvoudig* is, gebruikersvriendelijk en derhalve *voor alle burgers geloofwaardig*.

Ten derde kan de haalbaarheid niet los worden gezien van de door de deelnemers aan het economische verkeer, instellingen en markten benodigde voorbereidingstijd voor de vereiste aanpassingsinspanning en de daarbij door hen te maken kosten. Anders gezegd moet de overgang *doelmatig* zijn, ook *vanuit kosten oogpunt, waarbij concurrentievervalsingen moeten worden voorkomen*.

Ten vierde zal de doelmatigheid van *het gemeenschappelijke monetaire beleid* dat met het oog op de doelstelling van het handhaven van prijsstabiliteit door het ESCB vanaf de aanvang van de derde fase wordt gevoerd moeten worden vergemakkelijkt. De geloofwaardigheid van het op te richten ESCB en van het gemeenschappelijke monetaire beleid vereist met name homogeniteit van de monetaire verhoudingen in de gehele Europese muntunie.

Ten vijfde zullen vanaf de aanvang van de derde fase de *particuliere deelnemers aan het economische verkeer* de vrijheid moeten hebben de Europese munteenheid te gebruiken. Anderzijds mogen zij *niet worden verplicht* de nieuwe munteenheid te gebruiken *vóór de uiterste datum* voor de voltooiing van de overgang en de nationale munteenheden moeten kunnen blijven gebruiken. Voor zover mogelijk zullen zij vrij moeten zijn hun

eigen mechanismen te ontwikkelen ter aanpassing aan de overgang. Hierbij zal echter rekening moeten worden gehouden met de marktpraktijk ter zake van standaardisatie.

De bovenvermelde uitgangspunten zijn noodzakelijk ten einde doorzichtigheid en aanvaarding door het publiek te waarborgen.

2.3 Kenmerken van de overgang

De wisselwerking tussen enerzijds de in paragraaf 2.1 uiteengezette technische randvoorwaarden voor zowel particuliere deelnemers aan het economische verkeer als overheden en anderzijds de in paragraaf 2.2 belichte fundamentele uitgangspunten voor een geslaagde overgang, maakt een zekere fasering noodzakelijk van het overgangsproces binnen de tevoren vast te stellen uiterste datum.

Om praktische redenen is een vrijwel onmiddellijke overgang na een voldoende lange voorbereidingstijd ongewenst. Uitstel tot alle betrokken partijen hun voorbereidingen hebben voltooid zou ertoe leiden dat de vruchten van het gebruik van de Europese munt op die plaatsen waar een snellere overgang mogelijk is pas later kunnen worden geplukt. Het is zelfs de vraag of de financiële markten het gebruik van de Europese munt zouden uitstellen tot het tijdstip waarop alle partijen gereed zijn. Bovendien kan een volledige, in een kort tijdsbestek geconcentreerde overgang aanleiding geven tot stagnatie op het allerlaatste ogenblik, waarbij wellicht een reeks vertragingen kan optreden, hetgeen uiteindelijk kan leiden tot een wanordelijk proces waarbij de geloofwaardigheid van de nieuwe munt en van de emittent ervan, het ESCB, in het geding zou kunnen komen.

Derhalve is de algemene doelstelling bij te dragen tot het kader voor de onmiddellijke omschakeling van de transacties van marktpartijen. Daarbij is het passend die onderdelen van de particuliere sector die meer tijd nodig hebben ter aanpassing aan het gebruik van de Europese munt tegemoet te komen.

Als gevolg hiervan zal de overgang noodzakelijkerwijs worden gekenmerkt door het tijdelijk naast elkaar bestaan in elk deelnemend land van twee munteenheden, een Europese en een nationale. De financiële markten in het algemeen en het bankwezen in het bijzonder hebben er duidelijk belang bij dat een situatie wordt geschapen waarin een voortdurende en eenvoudige omrekening en koppeling tussen beide munteenheden is gewaarborgd: dit zal hen in staat stellen al hun cliënten te bedienen in de munteenheid welke deze voor hun transacties behoeven. Indien bepaalde deelnemers aan het economische verkeer niet in staat zouden blijken de benodigde omrekening zelf te regelen, dan zullen de autoriteiten hen moeten bijstaan bij de oplossing van hun specifieke problemen.

2.4 De fasering van de overgang

Ten einde een ordelijke en snelle overgang te waarborgen, zullen de autoriteiten tevoren een chronologische, rond een klein aantal kritische ijkpunten gecentreerde, volgorde van werkzaamheden moeten bekendmaken. Zijn deze ijkpunten eenmaal bereikt, dan fungeren zij als vaste punten waarna de overgang onomkeerbaar voor alle desbetreffende werkzaamheden wordt bewerkstelligd. Het proces naar een volledige overgang wordt, naar de mening van het EMI, gekenmerkt door vier belangrijke data.

- 1) De Raad, in de samenstelling van de Staatshoofden en Regeringsleiders, zal *ongeveer een jaar vóór de aanvang van de derde fase* besluiten welke landen aan de Europese muntunie zullen deelnemen.
- 2) *Op de aanvangsdatum van de derde fase* zullen de wisselkoersen tussen de munten van de deelnemende Lid-Staten worden vervangen door onherroepelijk vastgeklonken omrekeningskoersen. De nationale munten en de Europese munt zullen verschillende uitdrukkingen worden van wat economisch gesproken één en dezelfde munteenheid is. Tot de invoering van Europese bankbiljetten zullen nationale bankbiljetten als enige de status van wettig betaalmiddel bezitten. Het ESCB zal zijn gemeenschappelijke monetaire beleid in de Europese munt gaan voeren.
- 3) *Uiterlijk drie jaar na de aanvang van de derde fase* zal het ESCB Europese bankbiljetten gaan uitgeven en de nationale bankbiljetten en munten gaan inwisselen tegen Europese bankbiljetten en munten.

4) *Zes maanden na de eerste dag van invoering van de Europese bankbiljetten en munten* zal de overgang op de gemeenschappelijke munt zijn voltooid voor alle transacties en alle betrokken partijen. Nationale bankbiljetten en munten, die geleidelijk uit de omloop zullen verdwijnen, zullen hun status van wettig betaalmiddel verliezen en de Europese bankbiljetten en munten zullen deze status als enige binnen de Europese muntunie bezitten.

De tussen deze vier tijdstippen liggende perioden markeren drie afzonderlijke fasen van het overgangsproces:

- een eerste periode, vóór de aanvang van de derde fase, gedurende welke een aantal belangrijke definitieve besluiten wordt genomen met het oog op de afronding van de voorbereidingen voor de aanvang van de derde fase en de invoering van de Europese munt;
- een tweede periode gedurende welke aan het ESCB de verantwoordelijkheid wordt toegekend voor het gemeenschappelijke monetaire beleid en de Europese munt gebruikt gaat worden in girale, niet-chartale vorm; verwacht wordt dat de financiële markten in een vroeg stadium grotendeels zullen overschakelen op de Europese munt; de meeste particulieren en de meeste bedrijven zullen echter waarschijnlijk nog blijven werken met de nationale munteenheden;
- een derde periode gedurende welke het gebruik van de Europese munt wordt uitgebreid tot de fiduciaire of chartale vorm (d.w.z. bankbiljetten en munten) en aan het einde waarvan alle deelnemers aan het economische verkeer, inclusief de overheidssector, de overgang naar het gebruik van de gemeenschappelijke munt zullen hebben voltooid.

In de volgende drie hoofdstukken wordt meer uitgebreid ingegaan op elk van deze perioden. Aangegeven wordt welke overgangsmaatregelen gedurende de verschillende perioden kunnen worden verwacht en wat de redenen zijn voor de oorkeuren voor de verschillende lengten ervan (ongeveer een jaar voor de eerste, tot drie jaar voor de tweede en een half jaar voor de derde periode).

3. VAN HET BESLUIT OMTRENT DE OVERGANG NAAR DE DERDE FASE TOT DE AANVANG ERVAN

De Staatshoofden en Regeringsleiders zullen moeten besluiten welke landen zullen deelnemen aan de Europese muntunie. Zoals in het inleidende hoofdstuk is aangegeven, is de procedure voor een dergelijk besluit duidelijk in het Verdrag vastgelegd. In het Verdrag is ook geregeld dat, onmiddellijk na het besluit omtrent de overgang naar de derde fase, de regeringen van de deelnemende Lid-Staten de leden van de Directie van de ECB benoemen. De Directie zal haar bevoegdheden echter pas volledig uitoefenen vanaf de eerste dag van de derde fase.

Alvorens het besluit omtrent de overgang naar de derde fase wordt genomen, zullen reeds veel voorbereidende werkzaamheden zijn verricht. Zo draagt het Verdrag (artikel 109 F, lid 3) het EMI op, uiterlijk op 31 december 1996, het juridische, organisatorische en logistieke kader uit te werken dat nodig is om het ESCB in de derde fase zijn taken te laten vervullen. Het Monetair Comité heeft in samenwerking met de Commissie reeds een Plan van Actie voor de Raad opgesteld, waarin een lijst van maatregelen van wetgeving is opgenomen waarvoor de formele en informele voorbereidingen verregaand zullen moeten zijn voltooid op het tijdstip dat het besluit omtrent de overgang naar de derde fase wordt genomen. Nationale autoriteiten zijn begonnen met een grondige analyse van de wijzigingen die de invoering van de Europese munt met zich mee zal brengen voor hun rechtsstelsels en voor de goede werking van overheidsadministraties. Verscheidene onderdelen van de particuliere sector zijn reeds begonnen zich te oriënteren op hun strategie ten aanzien van de invoering van de Europese munt. De bancaire en financiële sector is in dit opzicht ongetwijfeld het verst gevorderd aangezien monetaire transacties aldaar de kern van het bedrijf vormen. Deze sector zal ook als eerste worden geconfronteerd met de invoering van de Europese munt, gegeven de directe en indirecte betrekkingen die deze sector onderhoudt met de nationale centrale banken, die onderdeel zullen uitmaken van het ESCB als emittent van de Europese munt.

In de praktijk kan een aantal maatregelen op verscheidene niveaus pas worden genomen als de namen van de landen die aan de Europese muntunie

zullen deelnemen bekend zijn. De volgende taken moeten worden uitgevoerd.

De Staatshoofden en Regeringsleiders zullen, conform artikel 109 L, lid 1, van het Verdrag, de leden van de Directie van de ECB moeten benoemen. Artikel 50 van de Statuten van het ESCB en de ECB voorziet in de procedure voor de eerste benoeming van de leden van de Directie. Alle leden, ten minste vier en ten hoogste zes, met inbegrip van de President en de Vice-President, zullen worden benoemd in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de aan de Europese muntunie deelnemende Lid-Staten op het niveau van de Staatshoofden en Regeringsleiders, op aanbeveling van de Raad en na raadpleging van het Europees Parlement en het EMI. Slechts zij die de nationaliteit van één van de deelnemende Lid-Staten bezitten, kunnen lid van de Directie zijn, zodat de procedure pas in gang kan worden gezet als de lijst van deelnemende landen door de Staatshoofden en Regeringsleiders is vastgesteld. De juridische oprichting van de ECB en het ESCB zal derhalve enige tijd vergen.

Door *de Raad* zullen *op het niveau van de Ministers* verscheidene wettelijke maatregelen met het oog op de derde fase moeten worden genomen. Artikel 106, lid 6, van het Verdrag verwijst naar verschillende artikelen uit de Statuten van het ESCB en de ECB die moeten worden aangevuld met secundaire Communautaire wetgeving. Artikel 109 L, lid 1, voorziet in de aanneming daarvan "onmiddellijk" na het besluit over de aanvangsdatum van de derde fase. Bij de informele voorbereiding van de benodigde secundaire wetgeving zal profijt kunnen worden getrokken van de door het EMI verrichte voorbereidende werkzaamheden. Hierdoor zal aanzienlijke vertraging kunnen worden voorkomen bij de formele bekrachtiging van de desbetreffende Communautaire wetgeving na de oprichting van de ECB. Enkele van de voorstellen voor secundaire wetgeving, met name die met betrekking tot de instrumenten van het monetaire beleid, kunnen echter pas worden afgerond nadat de Raad van Bestuur van de ECB een definitief besluit heeft genomen over het operationele kader voor het monetaire beleid in de derde fase. Wetgeving zal ook nodig zijn om het gebruik van de Europese munt vanaf de aanvang van de derde fase mogelijk te maken.

Door *de Lid-Staten* zal moeten worden verzekerd dat de nationale wetgeving in overeenstemming is met alle relevante Verdragsbepalingen. Met name zullen zij moeten waarborgen dat, uiterlijk op de dag van oprichting van het ESCB, de nationale wetgeving, waaronder de statuten van de nationale centrale bank, verenigbaar is met het Verdrag en met de Statuten van het ESCB.

Onmiddellijk na de oprichting zullen *de Raad van Bestuur en de Directie van het ECB* tot taak hebben:

- 1) het ECB operationeel te maken;
- 2) definitieve besluiten te nemen omtrent het kader dat nodig is om het ESCB gedurende de derde fase zijn taken te laten vervullen en zorg te dragen voor de invulling van dit kader;
- 3) de binnen het gekozen kader vastgestelde operationele procedures aan een definitieve toetsing te onderwerpen.

Het ESCB zal zo spoedig mogelijk na oprichting en in ieder geval vóór de aanvang van de derde fase de datum voor de invoering van de Europese bankbiljetten bekendmaken. Ter voorbereiding daarop zal een publiciteitscampagne worden gevoerd en zal worden overlegd met die onderdelen van het bedrijfsleven die beroepsmatig met de Europese bankbiljetten zullen werken (met name financiële instellingen en fabrikanten van apparatuur waarin gebruik wordt gemaakt van bankbiljetten). Er zal zeer nauw met de nationale Muntmeesters moeten worden samengewerkt om een gezamenlijke introductie van Europese bankbiljetten en munten te verzekeren (zie paragraaf 4.2.3). Onder auspiciën van het EMI, de Commissie en de Ecofin raad, is reeds een aanvang gemaakt met het overleg met de beroepsmatig betrokkenen.

Elk van deze taken zal tijd vergen, ondanks het feit dat zij zoveel mogelijk door het EMI zullen zijn voorbereid.

Voorts zal ook aan onderdelen van de *particuliere sector* in de deelnemende Lid-Staten voldoende tijd moeten worden geboden om zich technisch en organisatorisch aan te passen aan het gebruik van de

Europese munt in de derde fase. Met name de bancaire en financiële sector zal zich willen voorbereiden op de aanvang van de derde fase, als het ESCB het gemeenschappelijke monetaire beleid in de Europese munt gaat voeren.

Daarom moet de periode tussen het tijdstip waarop het besluit wordt genomen en de start van de derde fase zo lang zijn dat al deze voorbereidingen kunnen worden afgerond zodat complicaties bij de aanvang van de derde fase worden vermeden en de volledige geloofwaardigheid en houdbaarheid van de muntunie kan worden gewaarborgd. Anderzijds moet deze periode kort genoeg zijn om de geloofwaardigheid van het besluit tot overgang naar de derde fase kracht bij te zetten en om een onverminderde voortgang te verzekeren bij de lopende voorbereidende werkzaamheden, ten einde vóór de invoering van de Europese munt alles redelijk op orde te hebben. Na zorgvuldige overweging van alle betrokken elementen is het EMI van mening dat de werkzaamheden die gedurende de periode voorafgaand aan de start van de derde fase moeten worden voltooid ongeveer één jaar zullen vergen.

4. DE OVERGANG OP DE GEMEENSCHAPPELIJKE MUNT VOOR GIRALE TRANSACTIES

Op de aanvangsdatum van de derde fase van de EMU zullen de wisselkoersen van de aan de Europese muntunie deelnemende Lid-Statens worden vervangen door onherroepelijk door de Raad vastgestelde omrekeningskoersen. De Europese munt zal een volwaardige munteenheid worden. Deze zal een vaste omrekeningskoers kennen tegen welke zij in de plaats zal treden van de munten van de deelnemende Lid-Statens. De nationale centrale banken, die tevoren verantwoordelijk waren voor het monetaire beleid met betrekking tot hun eigen munt zullen, tezamen met het ECB, een integrerend onderdeel van het ESCB uitmaken. Het ESCB zal voor de Europese muntunie een gemeenschappelijk monetair beleid gaan voeren. Een en ander is voorzien in het Verdrag.

Het is van belang de aandacht te vestigen op de fundamentele aard van de wijziging die bij de aanvang van de derde fase zal plaatsvinden met betrekking tot de monetaire zaken en wisselkoersaangelegenheden van de deelnemende Lid-Statens. Hun bilaterale wisselkoersen zullen ophouden te bestaan en worden vervangen door onherroepelijk vastgestelde omrekeningskoersen; hun nationale munten zullen onderling geen vreemde valuta's meer zijn. Economisch gesproken, zal slechts één munt resteren, die in verschillende termen kan worden uitgedrukt: hetzij als Communautaire munt - de Europese munt - hetzij als één van de nationale munten.

Gezien de Verdragsbepaling die voorziet in een snelle invoering van de Europese munt als de enige munt in de aan de Europese muntunie deelnemende Lid-Statens, zullen de autoriteiten reeds bij de aanvang van de derde fase een aantal maatregelen moeten nemen met betrekking tot de definitieve overgang. Deze zullen ertoe moeten strekken de overgang voor de deelnemers aan het economische verkeer te vergemakkelijken. In de navolgende onderdelen van dit rapport wordt dieper ingegaan op de volgende maatregelen:

- 1) door het ESCB te nemen maatregelen bij de aanvang van de derde fase;
- 2) voorgestelde, door de overheden te nemen maatregelen bij de aanvang van de derde fase.

4.1 Door het Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB) te nemen maatregelen bij de aanvang van de derde fase

Volgens artikel 109 L, lid 4, van het Verdrag, is de Europese munt bij de aanvang van de derde fase een volwaardige munteenheid. Volgens de Statuten van het ESCB wordt het kapitaal van de ECB uitgedrukt in de Europese munt en bestaat de geconsolideerde balans van het ESCB uit de relevante activa en passiva van de nationale centrale banken en de ECB. De ECB en de nationale centrale banken zullen in hun boekhouding en bij de wekelijkse publikatie van het geconsolideerde financiële overzicht van het ESCB gebruik maken van de Europese munt. Door tegenpartijen bij het ESCB aangehouden rekeningen zullen in de Europese munt luiden.

Het ESCB zal zijn *monetaire beleid* in de Europese munt aankondigen en uitvoeren. Bij de transacties tussen de nationale centrale banken en hun tegenpartijen in het kader van het gemeenschappelijke monetaire beleid zal de Europese munt worden gebruikt voor noterings-, transactie- en vereveningsdoeleinden, met dien verstande dat gebruik kan worden gemaakt van conversiefaciliteiten (onderstaand nader toegelicht). Bij door de nationale centrale banken gehouden inschrijvingen zullen de bedragen worden uitgedrukt in de Europese munt. Aan het ESCB betaalde en van het ESCB ontvangen gelden zullen administratief worden behandeld als in de Europese munt luidende bedragen.⁶ In Bijlage 2 wordt toegelicht hoe van de Europese munt vanaf de aanvang van de derde fase gebruik zal worden gemaakt bij de tenuitvoerlegging van het gemeenschappelijke monetaire beleid.

Hetzelfde geldt voor de *valutatransacties* van het ESCB, ongeacht of deze worden uitgevoerd ten opzichte van valuta's van Lid-Staten van de EU die niet deelnemen aan de muntunie of ten opzichte van valuta's van derde landen. Aan- en verkopen van deviezen voor eigen rekening of voor

6 Voor informatiedoeleinden kunnen de nationale centrale banken de tegenwaarde in nationale munteenheden aan hun rekeninghouders aangeven.

rekening van cliënten zullen worden uitgevoerd en afgerekend in de Europese munt.

Met behulp van *conversiefaciliteiten* zullen bedragen tegen de onherroepelijke vastgestelde omrekeningskoersen worden omgerekend van de Europese munt in nationale munteenheden, en omgekeerd. In beginsel zullen deze faciliteiten bij financiële instellingen worden geplaatst. Aan die financiële instellingen die nog niet in staat zijn geweest zich van de noodzakelijke conversiefaciliteiten te voorzien, zouden deze echter door de nationale centrale banken kunnen worden verstrekt. Conversiefaciliteiten zullen het die tegenpartijen mogelijk maken alle transacties met de nationale centrale banken in de vroegere nationale munten te verrichten, in het bijzonder voor alle uit het monetaire beleid voortvloeiende transacties. Dit geldt ook voor de nationale Ministeries van Financiën en andere cliënten uit de overheidssector of de particuliere sector die een rekening bij de nationale centrale banken aanhouden. Zij kunnen aldus betalingsopdrachten of andere informatie aan nationale centrale banken verstrekken in de nationale munteenheden en in de Europese munt. Zij kunnen dan tevens informatie over hun transacties evenals de overzichten van hun bij de nationale centrale banken aangehouden rekeningen in de nationale munteenheid ontvangen. Als onderdeel van het ESCB zullen de nationale centrale banken alle transacties administreren alsof deze in de Europese munteenheid hebben plaatsgevonden. De nationale centrale banken zullen de conversiefaciliteiten aanbieden uiterlijk tot het tijdstip waarop nationale bankbiljetten hun status van wettig betaalmiddel verliezen.

In Bijlage 3 wordt aan de hand van een aantal voorbeelden technisch dieper ingegaan op de mogelijke werking van conversiefaciliteiten.

Betalingssystemen zijn uiteraard van essentieel belang. Bij de aanvang van de derde fase zal in de deelnemende Lid-Staten een grote verscheidenheid aan betalingssystemen in gebruik zijn. Sommige daarvan verwerken hoofdzakelijk grote bedragen en richten zich bij uitstek op betalingen die voortkomen uit de interbancaire geld- en valutamarkten, waarvoor onmiddellijke verevening is vereist. Andere verwerken in hoofdzaak kleine bedragen die verband houden met "retail"-transacties. Sommige worden beheerd door de autoriteiten, andere door de particuliere

sector. De infrastructuur van al deze systemen is zeer divers maar in alle gevallen opereren zij slechts in één munteenheid (d.w.z. de desbetreffende nationale munt) terwijl de uiteindelijke vereveningen meestal plaatsvinden bij de nationale centrale bank.

Bij de aanvang van de derde fase zal het TARGET-systeem (Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer)⁷ operationeel zijn. Het TARGET-systeem zal in staat zijn zowel binnenlandse als grensoverschrijdende betalingen te verwerken en zal aldus voorzien in de behoeften van het gemeenschappelijke monetaire beleid in de derde fase. Met het door het ESCB beheerde koppelingssysteem zal de koppeling worden verzorgd tussen de nationale "real-time" bruto-vereveningssystemen (RTBV-systemen). Het koppelingssysteem zal van meet af aan in de Europese munt werken terwijl de nationale RTBV-systemen daartoe in staat zullen zijn. Een volledige overschakeling van alle betalingssystemen hangt mede af van de besluiten van particuliere marktpartijen, gegeven het feit dat een aantal van deze systemen wordt beheerd door de particuliere sector. Beslissingen over de overschakeling van al deze systemen zullen op het desbetreffende nationale besluitvormende niveau moeten worden genomen.

Aangezien het ESCB zijn monetaire beleid in de Europese munt zal voeren, zullen in de Europese munt luidende liquiditeiten aan de *interbancaire geldmarkt* verstrekt of onttrokken worden. Ten einde een goede werking zoveel mogelijk te bevorderen, zal deze markt er baat bij hebben over te schakelen op de Europese munt.

Het ESCB zal de afstemming van de door de marktpartijen te nemen maatregelen steunen om de goede werking van een EMU-brede, op de Europese munt gebaseerde, geldmarkt te verzekeren. Het zal bijdragen tot

⁷ Voor verdere gegevens wordt verwezen naar de door het EMI in mei 1995 uitgegeven publikatie over het TARGET-systeem.

de vaststelling van de kernelementen van een dergelijke markt, zoals normen ter zake van notering, soorten transacties en soorten onderpand.

Aangezien de nationale munten vanaf de eerste dag van de derde fase via onherroepelijk vastgestelde omrekeningskoersen aan elkaar zullen zijn gekoppeld, zullen er tussen deze munten geen *valutamarkten* meer bestaan, maar slechts puur rekenkundige verhoudingen. Van de marktpartijen wordt verwacht dat zij hun werkwijzen zullen aanpassen en voor de munten van derde landen koersen zullen noteren ten opzichte van de Europese munt. Dit zal leiden tot verbreding van de markt en tot een grotere liquiditeit ervan - één van de belangrijkste voordelen van de invoering van de Europese munt. De bij de valutamarkt betrokken nationale centrale banken zullen hun werkwijze dienovereenkomstig aanpassen en de valuta's van derde landen slechts ten opzichte van de Europese munt noteren. Het ESCB zal de vorming van een EMU-brede valutamarkt in de Europese munt aanmoedigen en steunen.

De nationale centrale banken zullen nationale bankbiljetten tegen pari-waarde inwisselen. Hierin is reeds voorzien in de Statuten van het ESCB (artikel 52).

4.2 Voorgestelde, door de overheden te nemen maatregelen bij de aanvang van de derde fase

4.2.1 Maatregelen van wetgeving

Zoals in het vorige hoofdstuk aangegeven, is het van doorslaggevend belang dat vanaf de allereerste dag een helder juridisch kader wordt geboden ten einde de deelnemers aan het economische verkeer zekerheid te verschaffen omtrent de status van de Europese munt en de onherroepelijke koppeling ervan aan de nationale munten tegen de vaste omrekeningskoersen, waartegen zij in de plaats zal treden van de nationale munten. Dit juridische kader zal de deelnemers aan het economische verkeer tevens de vrijheid moeten geven hun transacties in hetzij de nationale hetzij de Europese munt te verrichten.

Meer concreet is het EMI van mening dat dit juridische kader moet worden verankerd in Communautaire wetgeving in de vorm van een verordening van

de Raad op grond van artikel 109 L, lid 4, van het Verdrag. Deze wetgeving zou op de eerste dag van de derde fase van kracht moeten worden en onmiddellijk van toepassing moeten zijn binnen de Europese muntunie. Met name zou in de volgende elementen moeten worden voorzien:

- de omrekeningskoersen waartegen de munten van de deelnemende Lid-Staten onherroepelijk aan elkaar worden geklonken en waartegen de Europese munt in hun plaats moet treden;
- de juridische status van de Europese munt;
- bepalingen ter zake van het tijdpad voor de vervanging van de nationale munten, alsmede de daarvoor te gebruiken methode.

De Communautaire wetgeving dient in overeenstemming met de *volgende uitgangspunten* te worden opgesteld:

Ten eerste dient het juridische kader te beantwoorden aan de eisen van *duidelijkheid* en *aanvaarding* door het publiek.

Ten tweede dient de Communautaire wetgeving een *juridisch afdwingbare gelijkwaardigheid* van de Europese en de nationale munteenheden te waarborgen. Dit betekent dat, na de start van de derde fase, aan elke monetaire, in een nationale monetaire eenheid luidende schuld een vaste en onveranderlijke tegenwaarde in de Europese munteenheid wordt toegekend tegen de officiële omrekeningskoers, en omgekeerd.

Ten derde dienen de particuliere deelnemers aan het economische verkeer de vrijheid te hebben de Europese munteenheid zonder enige beperking in *contractuele verhoudingen* en in het girale verkeer te gebruiken.

Ten vierde zullen, ter vermijding van een dubbele-muntstandaard, de regels met betrekking tot de denominatie en omzetting van *rechten en verplichtingen van niet-contractuele aard* aan twee uitgangspunten moeten voldoen. Ten eerste moeten de deelnemers aan het economische verkeer niet worden gedwongen vóór de voltooiing van de overgang gebruik te maken van de Europese munteenheid. Ten tweede dienen de Lid-Staten vrij te zijn het gebruik van de desbetreffende nationale munteenheid voor te schrijven voor rechten en verplichtingen van niet-contractuele aard. Terzelfdertijd kunnen de Lid-Staten, indien zij dit wensen,

toestaan dat de Europese munteenheid daarvoor wordt gebruikt, zonder dit echter voor te schrijven.

Ten vijfde dienen de nationale bankbiljetten en munten tot de voltooiing van de overgang op de gemeenschappelijke munt binnen het desbetreffende nationale gebied de status van *wettig betaalmiddel* te behouden.

Ten zesde dient het ESCB in staat te worden gesteld zijn *monetaire beleid* vanaf de start van de derde fase in de Europese munt te voeren.

Tegen deze achtergrond is het EMI doende verscheidene mogelijkheden voor het juridische kader te onderzoeken. Na afronding van de lopende onderzoeken zullen aanbevelingen ter zake worden gedaan.

Ook zal, door middel van wetgeving, moeten worden voorzien in uniforme afrondingsregels bij de toepassing van de omrekeningskoersen. Deze afronding is een technische aangelegenheid. Wanneer een in een bepaalde nationale munteenheid uitgedrukt bedrag na omrekening in de Europese munteenheid wordt afgerond, en dit laatste bedrag vervolgens wordt teruggerekend in de oorspronkelijke nationale munteenheid en daarbij wederom wordt afgerond, zal het uiteindelijk resulterende bedrag niet altijd gelijk zijn aan het oorspronkelijke bedrag. Door een wettelijke procedure af te spreken voor de behandeling van dergelijke kleine afrondingsverschillen, kan tot een heldere opzet van conversiefaciliteiten worden gekomen.

4.2.2 De overgang ter zake van overheidsschuld

Het EMI verwacht dat vanaf de aanvang van de derde fase nieuw uit te geven overheidsschuld zal luiden in de Europese munt, met name waar het gaat om actief op de financiële markten verhandelde schuldtitels. Dit zou bijdragen tot de ontwikkeling van de financiële markt in de Europese munt en de diepte en de liquiditeit ervan vergroten. Voor particuliere marktpartijen zal het mogelijk zijn in de Europese munteenheid luidende schuldtitels te verwerven die in de nationale munteenheden worden afgerekend. De waarde van aan kleine investeerders verkochte schuldbewijzen zou ook in de nationale munteenheid kunnen worden aangegeven.

Het tijdpad vóór en de methode van de omzetting van de bestaande overheidsschuld vereist nadere studie.

4.2.3 Overige door de overheidssector te nemen maatregelen

Aan de autoriteiten wordt aanbevolen hun publiciteitscampagne op te voeren om duidelijk te maken dat de volledige overgang op de gemeenschappelijke munt op tamelijk korte termijn zal geschieden en dat deze overschakeling op zich geen gevolgen zal hebben voor de koopkracht van de inkomens en de besparingen van de burgers. De produktie van Europese munten zal moeten worden georganiseerd door de nationale Muntmeesters en informatie daarover zal ter beschikking moeten worden gesteld aan belanghebbenden. De overheden zullen tevens de specifieke opzet van hun eigen overgangsstrategie moeten bekendmaken (zie paragraaf 5.2).

5. VOLTOOIING VAN DE OVERGANG OP DE GEMEENSCHAPPELIJKE MUNT

5.1 De overgang voor chartale transacties

Het precieze tijdstip waarop Europese bankbiljetten zullen worden ingevoerd zal zo spoedig mogelijk na oprichting van het ECB doch in ieder geval vóór de aanvang van de derde fase worden vastgesteld door de Raad van Bestuur van het ECB. Dit besluit zal onmiddellijk worden bekendgemaakt. De invoering zal uiterlijk drie jaar na de aanvang van de derde fase plaatsvinden. Bij de vaststelling van deze datum zal rekening worden gehouden met de aanlooptijden die benodigd zijn voor de invoering van een geheel nieuwe reeks bankbiljetten en munten alsmede met de tijd die het bankwezen nodig heeft ter voltooiing van de overgang voor alle girale geldvormen (zie paragraaf 5.2).⁸

De Europese bankbiljetten en munten zullen vanaf de eerste dag van uitgifte wettig betaalmiddel zijn, naast de nationale bankbiljetten en munten. Vanaf diezelfde dag zullen de nationale centrale banken beginnen de nationale bankbiljetten en munten in te trekken. Deze zullen een half jaar later hun status van wettig betaalmiddel in de gehele Europese muntunie verliezen. De nationale centrale banken zullen in het kader van hun dienstverlening aan het publiek de oude nationale bankbiljetten uiteraard blijven inwisselen tegen Europese bankbiljetten, zoals dat ook thans in de gehele EU het geval is voor ingetrokken bankbiljetten.

Bij de keuze voor een periode van een half jaar voor de vervanging van de nationale bankbiljetten en munten door Europese bankbiljetten en munten, heeft het EMI zich laten leiden door vier overwegingen. Ten eerste kan de invoering van de nieuwe munten en bankbiljetten niet

⁸ Het EMI is (ingevolge artikel 109 F, lid 3, van het Verdrag) specifiek belast met de taak toe te zien op de technische voorbereiding van de Europese bankbiljetten. In het Jaarverslag over 1994 is door het EMI verslag uitgebracht over de technische voorbereidende werkzaamheden op dit gebied. In Bijlage 4 wordt een toelichting gegeven op de aanlooptijd voor de produktie van Europese bankbiljetten.

ineens plaatsvinden. Met het oog op belangrijke bijkomende taken als de fysieke intrekking, echtheidsbepaling en vernietiging van de oude bankbiljetten en munten, zou een keuze voor een kortere periode dan een half jaar aanleiding kunnen geven tot knelpunten bij het bankwezen, met inbegrip van de nationale centrale banken. Bovendien zou, gezien het feit dat een deel van de bankbiljetten circuleert in andere landen dan de deelnemende Lid-Staten, een zeer snel intrekkingsproces buitenlandse houders voor problemen kunnen stellen.

Een tweede reden voor de keuze voor een periode van een half jaar ligt in het feit dat de fabrikanten van apparatuur waarin bankbiljetten en munten worden gebruikt hebben aangegeven dat zij een dergelijke periode nodig zullen hebben voor de fysieke aanpassing en/of herprogrammering van alle apparatuur. Thans zijn naar schatting 3,15 miljoen verkoopautomaten en 0,13 miljoen geldautomaten binnen de EU in gebruik.⁹ Deze aantallen, waarin de door bankmedewerkers gebruikte balie-apparatuur niet is inbegrepen, zullen de komende jaren waarschijnlijk verder toenemen.

Ten derde heeft de bancaire en financiële sector de wens te kennen gegeven de periode van het naast elkaar in omloop zijn zo kort mogelijk te houden. Een periode van een half jaar wordt lang genoeg geacht om te voorzien in de nodige overgangsmaatregelen en kort genoeg om de nadelen van een stelsel van dubbele circulatie zo gering mogelijk te houden.

Een laatste overweging heeft betrekking op het leerproces voor het grote publiek. Hoewel tijdige voorlichtingscampagnes er zeer toe zullen bijdragen het publiek bekend te maken met het vooruitzicht van nieuwe bankbiljetten en munten, moet de uitdaging die de overschakeling op dit terrein stelt niet worden onderschat. Het gaat hier niet louter om een

⁹ In verreweg de meeste Lid-Staten loopt ongeveer de helft van de bankbiljettenstroom van de commerciële banken naar hun cliënten via geldautomaten.

nieuwe fysieke uitvoering van een gehele reeks bankbiljetten en munten; bovenal gaat het om een wijziging in rekeneenheid. De burgers moet de gelegenheid worden geboden vertrouwd te raken met het gebruik van de nieuwe rekeneenheid. Verwacht mag worden dat een periode van een half jaar voldoende zal zijn voor deze gewenning. Een zeer lange periode van dubbele circulatie zou een tegengesteld effect kunnen hebben voor zover de burgers onvoldoende zouden worden gestimuleerd aan de nieuwe rekeneenheid te wennen.

5.2 De overgang voor girale transacties

De invoering van Europese bankbiljetten en munten zal er, tezamen met de overschakeling van de overheidsadministraties (b.v. de uitbetaling van ambtenarensalarissen en sociale uitkeringen, de inning van belastingen en de aanschaffing van goederen en diensten), toe leiden dat de bancaire en financiële sector de eigen overgang ter zake van het girale verkeer voltooit. De niet-bancaire sector zal dan wellicht ook de eerste dag van invoering van de Europese bankbiljetten en munten en de overschakeling van de overheidssector zien als tussenliggende uiterste data en zich ten doel stellen de eigen definitieve overschakeling tegelijkertijd of zeer kort daarna af te ronden.

Het gebruik van de Europese munteenheid voor overheidstransacties zou in alle deelnemende Lid-Staten moeten worden ingevoerd rond het tijdstip waarop Europese bankbiljetten en munten worden geïntroduceerd. Het tijdschema daarvoor dient in Communautaire wetgeving te worden vastgelegd, waarbij aan de afzonderlijke Lid-Staten enige vrijheid zou kunnen worden gelaten. Overheden zouden echter betalingen in de nationale munteenheden moeten blijven aanvaarden gedurende de periode dat de nationale bankbiljetten en munten wettig betaalmiddel blijven. Overheidsinstellingen zouden zich bereid kunnen verklaren reeds enige tijd vóór de invoering van Europese bankbiljetten en munten betalingen in de Europese munteenheid te aanvaarden.

De overgang zou een half jaar na de eerste dag van invoering van de Europese bankbiljetten en munten zijn voltooid, d.w.z. op de datum waarop de nationale bankbiljetten en munten hun status van wettig betaalmiddel verliezen. Op dat tijdstip zullen alle monetaire passiva de

jure slechts in de Europese munt aflosbaar zijn. Door de bancaire en financiële sector zouden nog slechts transacties in de Europese munt worden verwerkt.

6. SAMENWERKING TEN BEHOEVE VAN EEN GESLAAGDE OVERGANG: DE UITDAGINGEN

Een plan, op welk gebied dan ook, kan slechts slagen indien vervolgens aan alle elementen in detail wordt vormgegeven en deze op passende wijze worden geïmplementeerd. Dit geldt zeker voor een zo complexe onderneming als de gezamenlijke overgang op één enkele munt van een groep landen met geavanceerde financiële stelsels. De nadruk die in het Verdrag wordt gelegd op de onomkeerbaarheid van de overgang naar de derde fase en de Europese muntunie onderstreept nog eens het belang dat moet worden gehecht aan de geïntegreerde tenuitvoerlegging van alle voor het welslagen van dit ambitieuze project noodzakelijke elementen. Het is duidelijk dat hiervoor de actieve betrokkenheid van alle deelnemers aan het economische verkeer, die immers allen geldgebruikers zijn, onmisbaar is. Economisch gezien, kan het proces zowel van de aanbodzijde - het ter beschikking stellen van de Europese munt aan alle gebruikers - als van de vraagzijde - de acceptatie van de Europese munt door alle gebruikers - worden benaderd. De aard van de uitdagingen die het proces stelt verschilt al naar gelang het gekozen gezichtspunt.

Het ter beschikking stellen van de nieuwe munt is primair een functie van de technische voorbereidende werkzaamheden. Het ESCB zal zijn gehele operationele kader moeten opzetten ten einde op de eerste dag van de derde fase gereed te zijn voor de algehele overgang, behoudens die met betrekking tot bankbiljetten waarvoor het, vóór de aanvang van de derde fase, een afzonderlijke uiterste datum zal moeten stellen en bekendmaken. De overheidssector, die in een aantal Lid-Staten bijna de helft van het bruto nationale produkt vertegenwoordigt, oefent een aanzienlijke mate van invloed uit door de wijze waarop aldaar de voorbereidingen voor de overgang ter hand worden genomen. De particuliere sector zal een sleutelrol moeten vervullen bij het opzetten van een passende infrastructuur voor het verwerken van transacties in de nieuwe munt. Met name de aanbieders van monetaire en financiële diensten hebben in dit opzicht een bijzondere verantwoordelijkheid aangezien zij de bruikbaarheid van de nieuwe munt als betaal- en oppotmiddel zullen moeten bevorderen. Het zal noodzakelijk zijn ervoor te zorgen dat alle afzonderlijke, door elk van deze categorieën deelnemers aan het economische verkeer te nemen maatregelen elkaar aanvullen en versterken en aldus bijdragen tot de verwezenlijking van het uiteindelijke doel. De

autoriteiten hebben een vanzelfsprekend mandaat om in dit opzicht, zowel op nationaal als op Europees niveau, een toezichthoudende rol te vervullen. Zij zullen hieraan uitvoering moeten geven in nauwe samenwerking met de particuliere sector. Het EMI en de nationale centrale banken hebben zich vast voorgenomen de aanpassing in die onderdelen van het financiële stelsel die binnen hun bevoegdheden vallen op het Europese respectievelijk nationale niveau scherp te volgen. Zij zijn ten volle bereid tot samenwerking met andere overheidsinstanties bij de uitwisseling van informatie en de afstemming van maatregelen met betrekking tot het financiële stelsel ten einde de overgang op de gemeenschappelijke munt te vergemakkelijken.

Het scheppen van werkelijke vraag naar de Europese munt is uiteindelijk een functie van de mate waarin de aanvaarding door het publiek tot stand wordt gebracht. Het vestigen van vertrouwen in de nieuwe munt vereist voldoende kennis vooraf over de invoering van de Europese munt. Ook in dit opzicht is gecoördineerde actie vereist van de kant van het EMI en de nationale centrale banken, en na zijn oprichting van het ESCB die de Europese munt zal uitgeven, van de overheden, zowel op Europees als op nationaal niveau, en van de particuliere sector, met name de bancaire en financiële wereld. Het verwerven van het vertrouwen van de gebruikers van de Europese munt, met inbegrip van die buiten de Europese muntunie, vereist vastberaden actie van de kant van de autoriteiten om de koopkracht van de munt stabiel te houden en om de markten ervan te overtuigen dat de autoriteiten in staat en bereid zullen zijn een dergelijk beleid te voeren. De opbouw van dit vertrouwen is in feite reeds gaande, in die zin dat de Lid-Staten ernaar streven aan de in het Verdrag vastgelegde convergentiecriteria te voldoen. Wanneer de aan de Europese muntunie deelnemende landen eenmaal zijn aangewezen, zullen de autoriteiten in die landen, vóór de laatste fase van de overgang, hun streven naar de opbouw van vertrouwen wellicht moeten opvoeren om aldus te verzekeren dat de twee kanten van de overgang, de vraag- en de aanbodzijde, tezamen tot het welslagen van de onderneming leiden.

BIJLAGEN

DIALOOG MET HET BANKWEZEN TER ZAKE VAN DE OVERGANG
OP DE GEMEENSCHAPPELIJKE MUNT

In het voorjaar van 1995 heeft het EMI in een grootschalig onderzoek onder het bankwezen binnen de EU contact gezocht met bijna 400 commerciële banken in alle Lid-Staten via, en met steun van, de nationale centrale banken. Het bleek de meest uitgebreide enquête ooit binnen de EU gehouden met betrekking tot de overgang op de gemeenschappelijke munt. Niet alleen grote banken werden benaderd; er is uitdrukkelijk gepoogd om ook van middelgrote en kleine banken representatieve gegevens te verkrijgen.

In het algemeen gesproken was het onderzoek niet bedoeld om exacte kwantitatieve indicaties op te leveren over de aanlooptijden die de banken nodig hebben om voorbereid te zijn op de overgang. Het werd eerder gezien als een stap in de richting van een meer technische discussie met de banken, waarbij de verwachting was dat de antwoorden van de ondervraagde banken de aandachtsgebieden voor een dergelijk vervolggesprek zouden aangeven. Het onderzoek heeft geleid tot een intensievere gedachtenwisseling gedurende de daaropvolgende maanden tussen enerzijds het EMI en de nationale centrale banken en anderzijds de commerciële banken.

Slechts een betrekkelijk klein percentage van de ondervraagde banken gaf, in het voorjaar van 1995, aan dat hun zakelijke beslissingen in belangrijke mate beïnvloed werden door het vooruitzicht van een gemeenschappelijke munt. De publicatie van het onderhavige rapport - evenals het besluit dat de Europese Raad waarschijnlijk ten aanzien van het scenario in december van dit jaar in Madrid zal nemen - kan de bereidheid van het bankwezen vergroten om de eigen voorbereidingen op de overgang ter hand te nemen.

Een aanzienlijk deel van de bankensector gaf aan dat zij voorbereidingen zal gaan treffen zodra het scenario door de autoriteiten bekend is gemaakt, zelfs al weten zij dan nog niet welke landen van meet af aan

zullen deelnemen aan de Europese muntunie. Dit doet niets af aan het feit dat het al-dan-niet deelnemen van hun land een belangrijke overweging is voor banken bij hun beslissingen ten aanzien van investeringen ten behoeve van de uitvoering van eerder geplande aanpassingen van hun operationele kader in de context van de overgang.

De dialoog met het bankwezen maakte het mogelijk om enige voorlopige conclusies te trekken over hoe de banken de complexiteit inschatten van de maatregelen die zij op een groot aantal terreinen moeten treffen om zich aan te passen aan de invoering van de Europese munt.

Een aantal vragen die aan de banken gesteld werden betroffen een scenario waarbij verondersteld werd dat het ESCB zijn monetaire beleid vanaf het begin van de derde fase in de Europese munt zou voeren.

Gevraagd naar de consequenties van de omzetting van hun rekening bij de centrale bank naar de Europese munt, stelden de meeste banken dat zij tussen de zes en de twaalf maanden nodig hebben om hun interne beheer van die rekening om te zetten van de nationale naar de Europese munteenheid. Voor wat betreft de verschillende soorten transacties met de centrale bank, waren de banken van mening dat de overgang voor open-markttransacties tussen henzelf en het ESCB, en voor deviezentransacties, het snelst zou kunnen worden verwezenlijkt, en wel in minder dan twaalf maanden. In hun visie, zou het ongeveer anderhalf keer zo lang duren om het "real-time" bruto-vereveningssysteem (RTBV systeem) gereed te maken voor de overgang op de Europese munt.

De banken werd ook gevraagd een oordeel te geven over de consequenties voor de geldmarkt en de financiële markten van een scenario waarbij verondersteld wordt dat het ESCB vanaf de aanvang van de derde fase zijn monetaire beleid in de Europese munt zal voeren. In de meeste Lid-Staten is een grote meerderheid van de banken van mening dat, nadat het ESCB en het in de gehele muntunie operationele TARGET systeem zijn overgeschakeld op de Europese munt, de interbancaire geldmarkt dat, hetzij zeer snel, hetzij in afzonderlijke fasen, ook zal doen. Daar zullen zij zich dus op in moeten stellen. Het oordeel van de banken over de verwachte overgang van de valutamarkt zodra het ESCB op de Europese munt overschakelt is een zeer nauwe weerspiegeling van hun mening ten

aanzien van de verwachte ontwikkelingen op de interbancaire geldmarkt. Voor wat betreft de veronderstelde reacties van grote niet-bancaire marktpartijen (zoals multinationals) zijn de banken unaniem van oordeel dat deze voortvarend zullen overschakelen op de Europese munt. De banken verwachten dat particuliere emittenten van waardepapier geleidelijk over zullen schakelen op de Europese munt zodra het ESCB hen daarin vooraf is gegaan en de interbancaire geld- en valutamarkten het ESCB daarin gevolgd zijn.

Gedurende de zomer en de daaropvolgende herfstmaanden van 1995 is de dialoog tussen enerzijds de bankensector, zowel op Europees als op nationaal niveau, en anderzijds het EMI en de nationale centrale banken, geïntensifieerd. Het heeft geleid tot nieuwe inzichten aan beide zijden die veel banken ertoe aangezet hebben om hun mening en hun geplande overgangsstrategieën aan te passen. Tegelijkertijd kon de Raad van het EMI daardoor een dieper inzicht verkrijgen in de mogelijke consequenties van het overgangsproces voor de diverse categorieën financiële instellingen.

Zodra de Europese Raad in december 1995 de belangrijkste kenmerken van een referentiescenario voor de overgang heeft bekendgemaakt, zal de dialoog tussen het EMI en de nationale centrale banken met de bankensector in Europa naar verwachting verder intensifiëren en leiden tot een gedetailleerd plan voor de overgang. Een dergelijk gedetailleerd plan zal voorzien in een tijdige invulling van de overgang zodra de landen zijn aangewezen die direct vanaf de start aan de Europese muntunie zullen deelnemen.

VOORBEELDEN VAN EEN IN DE EUROPESE MUNT GEVOERD
GEMEENSCHAPPELIJK MONETAIR BELEID

Vanaf de aanvang van de derde fase van de EMU, zal de ECB het gemeenschappelijke monetaire beleid formuleren in de Europese munt en zal het ESCB alle monetaire-beleidsoperaties daarin uitvoeren.

Het ESCB, dat de ECB en de nationale centrale banken omvat, zal worden bestuurd door de besluitvormende organen van de ECB, die verantwoordelijk zullen zijn voor de bepaling en tenuitvoerlegging van het gezamenlijke monetaire beleid. De monetaire-beleidsoperaties zullen door de ECB en de nationale centrale banken worden uitgevoerd op basis van door de besluitvormende organen van de ECB uitgevaardigde instructies. Om dergelijke operaties uit te kunnen voeren, kunnen zowel de ECB als de nationale centrale banken rekeningen openen voor banken en andere marktpartijen.

Bij de bepaling en tenuitvoerlegging van zijn *monetaire beleid*, zal het ESCB een reeks indicatoren voor de Europese muntunie als geheel op de voet moeten volgen, waaronder diverse monetaire en financiële grootheden. Deze voor het gehele gebied geldende gegevens zullen worden gebaseerd op gegevens die luiden in de munten van de deelnemende Lid-Staten, en worden uitgedrukt in de Europese munteenheid. Meer in het algemeen zullen de verslagen van de werkzaamheden van het ESCB en de publicaties van alle relevante statistische informatie luiden in de Europese munt.

Het feit dat alle *monetaire-beleidsoperaties* van het ESCB in de Europese munt worden uitgevoerd brengt met zich mee dat deze munt een rekeneenheid is waarin alle relevante voorwaarden worden bekendgemaakt en waarin transacties met tegenpartijen worden uitgevoerd en vervolgens vastgelegd door het ESCB. De Europese munt zal ook de munt zijn waarin deze transacties worden verevend, met andere woorden die waarin centrale bankgelden worden uitgedrukt. Ter illustratie van de wijze waarop ESCB

transacties in de Europese munt zouden worden uitgevoerd na de aanvang van de derde fase, worden hierna twee voorbeelden gegeven, van een open-markttransactie, en van een kredietoperatie in het kader van een permanente faciliteit.

Als voorbeeld van een *open-markttransactie* wordt hier een repo in waardepapier beschouwd, momenteel de door de nationale centrale banken in Europa meest gebruikte vorm van een open-markttransactie. Repo's zullen voornamelijk via tenders worden uitgevoerd, tegen voorwaarden die steeds door het ESCB worden bekendgemaakt. Tenders zijn er in de vorm van een rentetender of een volumetender, te bepalen door de ECB.

Bij een *rentetender* nodigt het ESCB marktpartijen uit om in de Europese munt uitgedrukte volume- en prijsoffertes uit te brengen. Een commerciële bank kan op de tender inschrijven met een aan de nationale centrale bank geadresseerde offerte, onder vermelding van een voorgestelde rentevoet en een indicatie van het gewenste bedrag. Daarna moet de nationale centrale bank het bedrag en de kwaliteit van het betreffende waardepapier bezien; indien het waardepapier in de nationale munt luidt, zal de nationale centrale bank het bedrag moeten omzetten om het te kunnen toetsen aan het in Europese munteenheden luidende bedrag. Na alle bij de Lid-Staten binnengekomen offertes te hebben geëvalueerd op basis van de informatie die van de respectieve nationale centrale banken is verkregen, zal de ECB gelden toewijzen, tegen de gekozen rentevoet, aan elk van de banken wier offertes zijn geaccepteerd. De rekeningen van deze banken bij de nationale centrale banken zullen overeenkomstig worden gecrediteerd in de Europese munt. Elke bank zal op de hoogte gesteld worden van het toegewezen bedrag.

In het geval van een *volumetender*, maakt het ESCB bekend gelden beschikbaar te willen stellen met een bepaalde korte looptijd en tegen een bepaalde rentevoet. De commerciële banken worden uitgenodigd om in te schrijven, met een indicatie van de bedragen die zij tegen dat tarief wensen te ontvangen. Een commerciële bank dient een offerte voor een bepaald volume bij de nationale centrale bank in. Evenals bij een rentetender, moet de nationale centrale bank het waardepapier controleren, de waarde ervan zo nodig in de Europese munt omzetten, en de verkregen informatie aan de ECB doen toekomen. Nadat alle informatie

van de nationale centrale banken is verzameld, beslist de ECB of zij de aanvragen van de diverse tegenpartijen wel of niet, en zo ja, geheel of gedeeltelijk, zal honoreren. De rekeningen van de banken worden bij de respectieve nationale centrale banken gecrediteerd met een bedrag luidende in de Europese munt.

Voor wat betreft een *permanente faciliteit* (b.v. een kredietfaciliteit), zal de aanvraag van een bank voor een lening tegen de voorwaarden die vantevoren door de ECB zijn bekendgemaakt normaliter in de Europese munt worden uitgedrukt. Onderpand op leningen kan bestaan uit waardepapier dat óf in Europese óf in nationale munteenheden luidt; ongeacht de munteenheid waarin het onderpand is uitgedrukt, wordt diens waarde in de Europese munt omgezet zodat het ESCB die op adequaatheid kan beoordelen. Zowel individuele transacties als de schulddpositie van een bank zullen in de financiële administratie van het ESCB in de Europese munt worden geregistreerd.

In alle gevallen zullen financiële instellingen die zelf niet in staat zijn in de nationale munt luidende bedragen om te zetten in bedragen die in de Europese munteenheid luiden, en omgekeerd, met de nationale centrale banken in de nationale munteenheid mogen communiceren, en van hen in de nationale munteenheid luidende informatie kunnen verkrijgen naast de informatie die in de Europese munteenheid uitgedrukt is (zie Bijlage 3).

CONVERSIEFACILITEITEN

1. INLEIDING

Van de aanvang van de derde fase tot de voltooiing van de overgang op de gemeenschappelijke munt, zullen er twee munteenheden in omloop zijn in alle deelnemende Lid-Statens: de nationale en de Europese munt.

Eén manier om de parallelle omloop van twee munteenheden binnen één land veilig te stellen is door de infrastructuur en de administratieve procedures van het binnenlandse betalingssysteem te dupliceren, zodat elke munt zijn eigen verwerkingsgebied heeft. Ofschoon een dubbel systeem in bepaalde gevallen een kostendekkende manier kan zijn om met de coëxistentie van twee munteenheden om te gaan, zou deze methode, indien toegepast op alle betalingssystemen, aanzienlijke kosten met zich meebrengen waardoor het onaantrekkelijk zou worden, vooral tegen de achtergrond van de tijdelijke coëxistentie van de twee munten.¹

De alternatieve methode waaraan de voorkeur wordt gegeven zou inhouden dat er conversiefaciliteiten gerealiseerd worden waarmee betalingen, luidende in één van de beide munteenheden in omloop in een aan de Europese muntunie deelnemende Lid-Staat, door financiële bemiddelaars en het interbancaire betalingssysteem verwerkt zouden kunnen worden, ongeacht de munt waarmee zij werken. Deze faciliteiten zullen bestaan uit een aantal regels, of algoritmen, die bepalen hoe bedragen luidende in Europese munteenheden omgerekend kunnen worden tot nationale munteenheden, en omgekeerd. Aangezien zij gebaseerd zijn op een eenvoudige vermenigvuldiging met (of deling door) de vaste

¹ Op dezelfde gronden moet het oprichten van een betalingssysteeminfrastructuur die alle nationale munteenheden van de aan de muntunie deelnemende Lid-Statens kan verwerken uitgesloten worden.

omrekeningskoers, zou het, in principe, zeer gemakkelijk moeten zijn om dergelijke algoritmen in een willekeurig computersysteem in te brengen. Het enige praktische probleem zou kunnen zijn dat dergelijke algoritmen in een groot aantal programma's en procedures moeten worden ingevoerd. Er moet voor gezorgd worden dat de munteenheid die in individuele transacties gebruikt wordt te allen tijde herkenbaar is.

Afhankelijk van het gebruik dat van de conversiefaciliteiten gemaakt wordt, zouden deze tot een *betalingsomzetting* of een *administratieve omzetting* kunnen leiden. Een betalingsomzetting is vereist wanneer de munteenheid waarin een betaling luidt niet overeenkomt met die van het verwerkende betalingssysteem (interne verwerkingssystemen bij banken, of interbancaire betalingssystemen). Een administratieve omzetting is nodig wanneer de munteenheid waarin de betaling luidt niet die is van het administratieve systeem van de intermediair in de betalingsketen.

Hoewel de meeste conversiefaciliteiten waarschijnlijk door de instellingen zelf moeten worden georganiseerd, zullen sommige regels op EU niveau of op interbancair niveau in elk van de Lid-Statens moeten worden geformuleerd.

Op EU niveau zullen overheden erop moeten toezien dat overal in de Europese muntunie dezelfde omrekeningskoersen worden toegepast. Dat geldt in het bijzonder voor het te gebruiken aantal decimalen, niet alleen voor de omrekeningskoersen van de Europese munteenheid en elk van de nationale munteenheden, maar ook voor de onderlinge koersen van elk paar nationale munten. De verwachting is dat het aantal EU regels terzake beperkt zal zijn.

Daartegenover staat dat de meeste regels op nationaal niveau zullen moeten worden bepaald, in samenspraak tussen de centrale bank en het nationale bankwezen. Dat is het gevolg van de bestaande betalingssystemen, waarbij altijd meerdere kredietinstellingen zijn betrokken en die meestal georganiseerd zijn in overeenstemming met bepaalde regels, procedures en infrastructuren, die van land tot land zeer kunnen verschillen. Deze binnenlandse regelingen zullen vooral van invloed zijn op de locatie van de conversiefaciliteiten en de mogelijke aanpassing van data formaten.

2. LOCATIE VAN CONVERSIEFACILITEITEN

Vanaf de aanvang van de derde fase zal het koppelingssysteem van TARGET werken in de Europese munteenheid en de nationale RTBV systemen zullen daartoe in staat zijn. Dit geldt echter niet noodzakelijkerwijs voor andere systemen. Met name netto-afwikkelingssystemen voor kleine betalingen zullen mogelijkerwijs overdag met de nationale munteenheid werken en slechts in centrale-bankgeld (in de Europese munt) verevenen.

Conversiefaciliteiten zullen moeten worden opgezet om de verwerking van betalingen luidende in een andere munteenheid dan die door het betalingssysteem wordt gebruikt mogelijk te maken.² Idealerweise, zouden deze faciliteiten in de programmatuur van de banken moeten worden ingebouwd. Men kan zich echter voorstellen dat, in het geval van sommige landen of sommige systemen, de omzetting op het niveau van het betalingssysteem wordt uitgevoerd. Voor wat betreft de RTBV systemen, waarbij onmiddellijk in centrale-bankgeld wordt verevend, kunnen centrale banken in de nationale munt luidende betalingen accepteren, en in de Europese munteenheid omzetten, om kredietinstellingen die problemen ondervinden bij de organisatie van conversiefaciliteiten terzijde te staan.

Ten gevolge hiervan zullen de conversiefaciliteiten waarschijnlijk van land tot land, en van instelling tot instelling, verschillen. Deze verschillen doen er niet al te veel toe zolang er een doorlopend circuit is voor financiële markttransacties tussen banken, systemen voor grote

² Wanneer netto vereveningssystemen met de nationale munteenheid werken, zal er ook een omrekeningsfaciliteit moeten zijn om de verevening in centrale bankgeld aan het eind van de dag mogelijk te maken.

betalingen en de centrale banken, dat in staat is betalingen in zowel de Europese munt als de nationale munteenheden probleemloos te verwerken.

In het navolgende worden drie voorbeelden gegeven van de wijze waarop de conversiefaciliteiten zouden kunnen worden georganiseerd. In alle gevallen zouden administratieve omzettingen vereist zijn indien de bank er mee instemt betalingen te verwerken die luiden in een andere munteenheid dan die waarmee haar administratieve systeem werkt.

Voorbeeld 1

Stel dat: i) een cliënt een in de nationale munt luidende betalingsopdracht doet toekomen aan zijn bank en ii) de betaling door een RTBV systeem moet worden verwerkt (dat afwikkelingen uitvoert via in de Europese munteenheid gestelde rekeningen van de banken bij de nationale centrale bank).

In principe wordt in dit geval door de programmatuur van de bank zelf de nationale munteenheid omgezet in de Europese munteenheid. De betaling wordt vervolgens in de Europese munteenheid verwerkt door het RTBV systeem.

Echter, voor tegenpartijen die zelf niet in staat zijn dergelijke faciliteiten op te zetten, zullen sommige nationale centrale banken conversiefaciliteiten ter beschikking willen stellen, waardoor de banken hun betalingen in de nationale munt kunnen aanleveren. In dit geval zet de centrale bank de ontvangen betaling om alvorens tot afwikkeling over te gaan.

Voorbeeld 2

Stel dat: i) een cliënt een in de nationale munt luidende betalingsopdracht doet toekomen aan zijn bank en ii) de betaling moet worden verwerkt via een netto-afwikkelingssysteem.

Indien het systeem werkt met de nationale munt, zijn conversiefaciliteiten alleen vereist wanneer de saldi moeten worden verevend in centrale-bankgeld. In principe zouden dergelijke faciliteiten gemakkelijk in de programmatuur van het netto-afwikkelingssysteem kunnen worden ingebouwd.

Indien het systeem werkt met de Europese munt, zou omzetting óf door de bank zelf moeten worden verzorgd, óf via de systeemprogrammatuur, voordat saldering plaats vindt.

Voorbeeld 3

Stel dat: i) een cliënt een in de Europese munteenheid luidende betalingsopdracht doet toekomen aan zijn bank en ii) de betaling wordt verwerkt via een netto-afwikkelingssysteem dat met de nationale munt werkt.

Evenals in het vorige geval, zou omzetting óf door de bank zelf moeten worden verzorgd, óf via de systeemprogrammatuur, voordat saldering plaats vindt.

3. MODIFICATIES VAN DATA FORMATEN

Mogelijke aanpassingen van data formaten moeten ook in alle landen worden besproken op interbancair niveau. Data formaten zijn afspraken waaraan alle deelnemers aan een bepaald interbancair betalingssysteem zich moeten houden om betalingen volledig automatisch te kunnen verwerken.

Heden ten dage zijn data formaten vrijwel onveranderlijk gebaseerd op de veronderstelling dat de bedragen van de betalingen in één enkele munt worden uitgedrukt. Indien, na de aanvang van de derde fase, de betalingen van cliënten in twee munteenheden kunnen worden uitgedrukt, dienen de data formaten in ieder geval een aanduiding te bevatten met behulp waarvan betalingen gesorteerd en zo nodig omgezet kunnen worden. In de meeste landen lijkt deze methode de minst kostbare; zij roept

echter afrondingsproblemen op die moeilijk op te lossen zijn ingeval van een aantal achtereenvolgende betalingsomzettingen. Bijvoorbeeld, als we aannemen dat de omrekeningskoers 3 is, wordt een betaling in 1.000.000 eenheden van de nationale munt bij omzetting 333.333.33 eenheden, en bij heromzetting in de nationale munt 999.999.99 eenheden.

Dit ongemak kan worden verkleind indien de bedragen in de beide munteenheden in het data formaat zouden kunnen worden ingebracht. Het zou dan bij één enkele omzetting kunnen blijven, en de uitkomst zou op een extra veld kunnen worden opgeslagen. Vervolgens zouden de verschillende onderdelen van het betalingssysteem, afhankelijk van de vraag of zij met de Europese of de nationale munt werken, het veld in kwestie kunnen 'aflezen'. Deze oplossing zou minder afrondingsproblemen opleveren, maar zou in de meeste landen gepaard kunnen gaan met aanzienlijk hogere kosten.

DE VOORBEREIDING VAN DE EUROPESE BANKBILJETTEN

1. De voorbereidingen van het EMI op het gebied van bankbiljetten

Voorafgaand aan het besluit ten aanzien van de daadwerkelijke produktie van Europese bankbiljetten, moeten talrijke kwesties worden overwogen. Een aantal van de noodzakelijke beslissingen zullen door het EMI worden voorbereid.³ Binnen de EMI Raad is reeds overeenstemming bereikt over de hoogste waarde voor de Europese munten, namelijk 2, en over de laagste coupure voor de bankbiljetten, namelijk 5. De gemaakte werkafspraken betreffen de coupure reeks, het aantal en de waarde van de bankbiljetten; een verhouding van 1:2:5 is overeengekomen, evenals een reeks van zeven in Europese munteenheden luidende bankbiljetten met coupures van 5 tot 500.

Twee mogelijkheden worden nog overwogen ten aanzien van het uiterlijk van de Europese bankbiljetten: volledig identieke bankbiljetten, en bankbiljetten die aan één kant identiek zijn, maar aan de andere een nationaal kenmerk van beperkte omvang vertonen.

Momenteel is men bezig met de selectie van de thema's en kenmerken die op elk van de zeven bankbiljetten zullen worden afgebeeld. Bij deze taak wordt het EMI bijgestaan door een adviescomité dat bestaat uit deskundigen op geschiedkundig, psychologisch, kunstzinnig en grafisch gebied. Tegelijkertijd worden de technische specificaties van de bankbiljetten onder de loep genomen, maar een beslissing zal rekening moeten houden met de laatste ontwikkelingen op het gebied van druktechnieken en veiligheidskenmerken voor bankbiljetten.

³ Gecoördineerde acties worden ook ondernomen door het EMI en de Muntmeesters met betrekking tot de invoering van Europese munten.

Zodra de uiterlijke kenmerken zijn geselecteerd, zal het enkele maanden duren eer de ontwerper een ontwerp heeft gemaakt dat aan alle eisen ten aanzien van kenmerken en technische specificaties voldoet, en dat er ook bevredigend uitziet. Bij deze taak zal het EMI geadviseerd worden door deskundigen op het gebied van druktechnieken en vormgeving.

Tenslotte moet de EMI-Raad een keuze maken ten aanzien van de ontwerpen voor de Europese bankbiljetten; deze zullen vervolgens op de drukplaten moeten worden overgebracht. Het is aan de ECB om de uiteindelijke beslissing te nemen en het groene licht te geven voor de produktiefase.

2. De produktiefase

De produktiefase zelf is bepaald als de tijdspanne die benodigd is tussen de ontvangst van de drukplaten bij de drukkerijen en de levering van voldoende voorraden Europese bankbiljetten om de nieuwe biljetten bij het publiek te kunnen invoeren.

Zodra de drukproeven zijn goedgekeurd en de drukkerijen de benodigde materialen (inkt, papier, veiligheidsdraad en folies) in huis hebben, moeten de drukpersen en de overige apparatuur in gereedheid worden gebracht. Met de uiteindelijke goedkeuring van één gedrukt vel zijn de voorbereidingen voltooid en kan de produktie een aanvang nemen.

De meeste drukkerijen in de EU werken met machines die op maat gesneden vellen papier bedrukken in een aantal achtereenvolgende processen (offset, plaatdruk en boekdruk waarbij nummers worden aangebracht). Sommige Lid-Staten maken gebruik van rollenrotatiedruk waarbij één enkele drukpers doorlopend gevoed wordt vanaf rollen onversneden papier dat door offset-, plaatdruk- en nummereereenheden wordt gehaald, ofschoon niet noodzakelijkerwijs in die volgorde. Naast vellendruk of rollenrotatiedruk maken sommige Lid-Staten gebruik van folies en zeefdruk.

Na een kwaliteitscontrole worden de gereede vellen versneden, en de bankbiljetten gesorteerd, geteld en verpakt door geheel geautomatiseerde

verwerkingsmachines; daarna worden zij aangeleverd aan de Kas Afdelingen van de nationale centrale banken.

3. Vervanging van nationale bankbiljetten en munten door de Europese

Ultimo 1994 waren er meer dan 12 miljard bankbiljetten en 70 miljard munten, met een gewicht van meer dan 300.000 ton, in omloop in de EU Lid-Staten. Niet al deze bankbiljetten en munten zullen vervangen moeten worden omdat wellicht niet alle Lid-Staten van meet af aan aan de Europese muntunie zullen deelnemen. Bovendien zullen in het bijzonder munten verloren zijn gegaan of beschadigd zijn geraakt, en niet ter vervanging door Europese bankbiljetten en munten aangeboden worden.

Tot wel 50% van de bankbiljettenstroom van de commerciële banken naar hun cliënten loopt via geldautomaten en balie-apparatuur. Om de producenten van deze machines in staat te stellen de fysieke uitvoering en programmatuur zo snel mogelijk aan Europese bankbiljetten aan te passen, zullen deze enkele maanden van tevoren technische informatie en proefexemplaren van de biljetten in hun bezit moeten hebben. Ondanks dergelijke voorbereidingen, zal de in verhouding tot het grote aantal machines beperkte capaciteit aan mankracht ertoe leiden dat een deel van de geldautomaten en de balie-apparatuur nog enige tijd na de invoering van de Europese bankbiljetten met in de nationale munt luidende bankbiljetten zal moeten blijven werken. Hetzelfde geldt voor verkoopautomaten die met munten werken. Bij de intrekking van nationale bankbiljetten en munten door het ESCB zal daarom rekening moeten worden gehouden met een aanhoudende - zij het afnemende - vraag naar zulke biljetten en munten.

De fysieke ontvangst, controle, opslag en vernietiging van de nationale biljetten en munten zal veel werk met zich meebrengen voor zowel de centrale banken van de aan de Europese muntunie deelnemende Lid-Staten, als voor de commerciële banken in die landen in hun rol als financiële intermediairs. Het is mogelijk dat de nationale bankbiljetten en munten snel via de commerciële banken naar de centrale banken zullen terugvloeien als gevolg van een grote vraag naar Europese bankbiljetten en munten. Het verwerken van de binnenstromende bankbiljetten en munten

zou wel eens een zware wissel kunnen trekken op de bestaande capaciteit, die nu op een lagere omloopsnelheid is ingesteld. Dat zou ook het geval kunnen zijn indien de biljetten en munten, na een aanvankelijk langzame start, tegen het einde van de 6-maands periode in grote hoeveelheden binnenstromen. Het is daarom waarschijnlijk dat er speciale procedures zullen moeten worden toegepast om de processen waarbij de terugvloeiende nationale biljetten en munten worden geteld en op echtheid gecontroleerd te bespoedigen. Daarnaast zal het, indien de vernietiging van de nationale biljetten en munten geen gelijke tred houdt met het terugvloeiingsproces wellicht nodig zijn om de opslagcapaciteit uit te breiden.

1. Door het ESCB te nemen maatregelen

Tijdschema	Soort maatregelen door het ESCB te nemen
Tussen de datum van het besluit tot overgang naar daadwerkelijke aanvang	- voorbereidingen treffen voor de overgang op de Europese munt bij het monetaire beleid en het wisselkoersbeleid vanaf de aanvang van de derde fase, op het niveau van zowel de ECB als de nationale centrale banken - de ECB operationeel maken en haar voorbereiden op het gebruik van alle benodigde instrumenten - een beslissing nemen omtrent, en een definitieve toetsing uitvoeren van, het kader waarin het ESCB, met ingang van de eerste dag van de derde fase, geheel met de Europese munt werkt - een aanvang maken met de produktie van Europese bankbiljetten en de datum waarop zij worden ingevoerd bekendmaken, evenals de datum waarop de nationale bankbiljetten hun status van wettig betaalmiddel verliezen - assistentie verlenen bij de voorbereiding van de noodzakelijke wetgeving die met betrekking tot de invoering van de Europese munt moet worden aangenomen
Vanaf de aanvang van de Europese muntunie	- het gemeenschappelijke monetaire beleid en wisselkoersbeleid uitvoeren in de Europese munt - de werking in gang zetten van het in de Europese munteenheid opererende TARGET betalingssysteem - conversiefaciliteiten aanbieden aan tegenpartijen die niet in staat zijn om conversies te verrichten van de nationale munt naar de Europese munt en omgekeerd - de afstemming verzorgen tussen de door de marktpartijen te nemen maatregelen ten einde de probleemloze werking van een EMU-brede geldmarkt in de Europese munt te verzekeren - het streven naar de snelle ontwikkeling van een valutamarkt in de Europese munt stimuleren en, waar passend, valuta's van derde landen slechts noteren ten opzichte van de Europese munt - de a pari omwisseling verzorgen van nationale bankbiljetten - de overgangsentwickelingen binnen het bankwezen en de financiële sector volgen - samenwerken met de overheid en financiële instellingen om assistentie te kunnen verlenen bij een ordelijke overgang van zowel de publieke als de private sector
De 6-maands periode voor de omzetting van alle chartale en girale transacties	- de Europese bankbiljetten (en munten) in omloop brengen - de nationale bankbiljetten (en munten) intrekken - overgangsentwickelingen volgen binnen de publieke en private sector voorzover die van invloed zijn op het financiële systeem
De voltooiing van de overgangperiode	- als dienstverlening aan het publiek, de oude nationale bankbiljetten en munten blijven verwisselen voor Europese bankbiljetten en munten

2. Voorgestelde, door de overheden te nemen maatregelen

Tijdsschema	Soort maatregelen door de overheden te nemen
Tussen de datum van het besluit tot overgang naar de derde fase en de daadwerkelijke aanvang	- de Directie van de ECB benoemen - aanvullende Communautaire wetgeving aannemen ter oprichting van het ESCB en de toepassing van alle monetaire-beleidsinstrumenten - Europese en nationale wetgeving ter invoering van de Europese munt aannemen - een aanvang maken met de produktie van Europese munten en de datum waarop zij ingevoerd worden bekendmaken, evenals de datum waarop nationale munten ophouden wettig betaalmiddel te zijn - een grootschalige publiekscampagne over de invoering van de Europese munt op touw zetten
Vanaf de aanvang van de Europese muntunie	- van nieuwe schuldtitels wordt verwacht dat zij in de Europese munt worden uitgegeven - de opzet van de omschakeling van overheidsadministraties bekendmaken - toezichtsmechanismen op Europees en nationaal niveau invoeren om de voortgang bij de overgang binnen de private sector te kunnen volgen en waar nodig begeleiden
De 6-maands periode voor de omzetting van alle chartale en girale transacties	- de volledige overgang van de complete overheidsadministratie ten uitvoer brengen, waarbij in nationale munteenheden luidende betalingen worden aanvaard zolang nationale bankbiljetten en munten nog wettig betaalmiddel zijn - de Europese munten in omloop brengen - de overgang bij de private sector volgen
De voltooiing van de overgang	- de status van enig wettig betaalmiddel toekennen aan de Europese bankbiljetten en munten door deze status aan nationale bankbiljetten en munten te ontnemen - het publiek nog gedurende enige tijd bijstaan onder de nieuwe omstandigheden van de muntunie

LIJST VAN TECHNISCHE TERMEN

ECB: de Europese Centrale Bank zal rechtspersoonlijkheid bezitten. De ECB dient erop toe te zien dat de aan het ESCB (zie ESCB) opgedragen taken worden uitgevoerd hetzij door middel van haar eigen, door haar Statuut opgedragen, werkzaamheden hetzij via de nationale centrale banken. De ECB zal het alleenrecht hebben machtiging te geven tot de uitgifte van bankbiljetten binnen de Gemeenschap in de derde fase van de EMU (zie Fasen van de EMU).

ECB Directie: het besluitvormende orgaan van de Europese Centrale Bank dat het monetaire beleid zal uitvoeren conform de richtsnoeren en besluiten die door de ECB Raad van Bestuur (zie ECB Raad van Bestuur) worden uitgevaardigd. De Directie zal bestaan uit de President, de Vice-President en twee tot vier andere leden, die benoemd worden vanuit personen met een erkende reputatie en beroepservaring op monetair of bancaire gebied in onderlinge overeenstemming door de Regeringen van de Lid-Staten op het niveau van de Staatshoofden en Regeringsleiders op aanbeveling van de Raad, die het Europees Parlement en de Raad van Bestuur vooraf heeft geraadpleegd.

ECB Raad van Bestuur: bestaat uit leden van de ECB Directie en de Presidenten van de nationale centrale banken van de aan de Europese muntunie deelnemende landen; de Raad van Bestuur zal het besluitvormende orgaan van het Europese Stelsel van Centrale Bankten zijn dat de richtsnoeren vaststelt en de besluiten neemt die nodig zijn voor het vervullen van de bij het Verdrag en de ESCB Statuten aan het ESCB opgedragen taken.

Ecu: de in het EG Verdrag gehanteerde benaming van de Europese munt. Onder de huidige definitie (bepaald door EG-Verordening nr 3320/94 van 20 december 1994) is de Ecu een mandvaluta die bestaat uit de gewogen som van vaste bedragen van 12 van de 15 munteenheden van de Lid-Staten. Artikel 109 G van het Verdrag stelt dat deze samenstelling niet zal veranderen tot de aanvang van de derde fase, wanneer de Ecu een

volwaardige munt zal worden met een onherroepelijk vastgestelde koers ten opzichte van de aan de Europese muntunie deelnemende munten. Op dat moment zal de Ecu of de Europese munt in zijn officiële hoedanigheden dezelfde externe waarde hebben als de Ecu mand.

ESCB: het ESCB bestaat uit de ECB en de nationale centrale banken. Het ESCB zal worden bestuurd door de twee besluitvormende organen, te weten de Directie en de Raad van Bestuur, van de ECB. Zijn hoofddoel is het handhaven van prijsstabiliteit. Zijn basistaken zijn het bepalen en ten uitvoer leggen van het monetaire beleid van de Europese muntunie, het aanhouden en beheren van de officiële reserves van de deelnemende Lid-Staten en het verrichten van valutamarktoperaties, het bevorderen van een goede werking van het betalingsverkeer binnen het gebied en het leveren van een bijdrage tot de goede beleidsvoering door de bevoegde autoriteiten met betrekking tot het bedrijfseconomische toezicht op kredietinstellingen en de stabiliteit van het financiële systeem.

Europese muntunie: het gebied dat die Lid-Staten omvat waar de nationale munt zal worden vervangen door de Europese munt en waar, onder de verantwoordelijkheid van de besluitvormende organen van het ECB (zie ECB Directie en ECB Raad van Bestuur), een gemeenschappelijk monetair beleid zal worden gevoerd.

Fasen van de EMU: het Verdrag beschrijft drie fasen van het proces van monetaire eenwording binnen de EU (vaak aangeduid als de *EMU*, de afkorting voor Economische en Monetaire Unie). De *eerste fase* van de EMU begon in juli 1990 en eindigde op 31 december 1993: deze werd hoofdzakelijk gekenmerkt door de ontmanteling van alle interne belemmeringen op de vrijheid van kapitaalverkeer binnen de EU. De *tweede fase* van de EMU is begonnen op 1 januari 1994. Deze voorzag onder andere in de oprichting van het Europees Monetair Instituut. De *derde fase* zal uiterlijk 1 januari 1999 aanvangen met de overdracht van de monetaire bevoegdheden aan het *Europees Stelsel van Centrale Banken* en de invoering van de Europese munt. De Europese munt is de gemeenschappelijke munt geworden wanneer iedere verwijzing naar de wettige munt van de deelnemende Lid-Staten, zowel in girale als chartale vorm (zie Fiduciair geld en Giraal geld) uitsluitend aan de Europese munt refereert.

Fiduciair geld: betreft chartaal geld. Bankbiljetten en munten worden "fiduciair" genoemd omdat hun waarde stoelt op het vertrouwen dat de houder ervan heeft in hun emittent; hun intrinsieke waarde wordt niet gegarandeerd door een beding dat voorziet in omwisseling, tegen een vaste omrekeningskoers, voor een ander activum zoals bijvoorbeeld goud.

Giraal geld: al het niet-chartale geld, d.w.z. geld dat niet in de vorm van bankbiljetten en munten circuleert.

Groenboek: een door de Europese Commissie in mei 1995 in Brussel gepubliceerd rapport met betrekking tot de praktische aspecten van de invoering van de gemeenschappelijke munt. Het rapport is "groen" omdat, in het administratieve jargon van de Commissie, deze kleur gebruikt wordt om documenten aan te duiden die bedoeld zijn om een discussie uit te lokken en niet om het definitieve standpunt van de Commissie uiteen te zetten. Het Groenboek van mei 1995 geeft uiting aan de voorkeur van de Commissie voor een bepaald scenario voor de overgang op de Europese munt.

Interbancair betalingssysteem: betalingssystemen waarbij de meeste deelnemers kredietinstellingen zijn.

Interbancaire geldmarkt: een markt voor zeer kortlopende en kortlopende deposito's tussen banken. Deze markt vertegenwoordigt het leeuwedeel van de geldmarkt die tevens de niet-bancaire marktpartijen omvat.

Koppelingssysteem: het koppelingsmechanisme is één van de onderdelen van de structuur van het TARGET systeem (zie TARGET). De term "interlink" wordt gebruikt om de infrastructuren en de procedures met behulp waarvan grensoverschrijdende betalingen worden gedaan binnen TARGET aan te geven.

Monetair Comité: het Monetair Comité is een Communautair overlegorgaan, dat bestaat uit twee vertegenwoordigers van elke Lid-Staat op persoonlijke titel (normaliter, één van de regering en één van de centrale bank) en twee vertegenwoordigers van de Europese Commissie. Het Monetair Comité is in 1958 opgezet conform Artikel 105 van het EEG Verdrag, met het doel om de monetaire en financiële toestand van de Lid-Staten en van de Gemeenschap en het algemene betalingssysteem van de Lid-Staten op de voet te volgen, en daarover regelmatig verslag uit te

brengen aan de Raad en aan de Commissie. Artikel 109 C van het Verdrag geeft een opsomming van de gebieden waar het Monetair Comité moet ingrijpen bij de voorbereidingen voor de EMU. Bij de aanvang van de derde fase van de EMU (zie Fasen van de EMU), zal het Monetair Comité worden opgeheven; in plaats daarvan zal een *Economisch en Financieel Comité* worden opgericht.

Officiële notering: een procedure waarbij op elke werkdag een officiële wisselkoers wordt vastgesteld voor de nationale munt ten opzichte van een vaste lijst van buitenlandse valuta's. Niet alle Lid-Statens stellen officiële valutakoersen vast. De rol van de centrale bank bij het opstellen van officiële koersen varieert van land tot land. In sommige landen is de centrale bank alléén verantwoordelijkheid voor het vaststellen van de koersen, elders deelt zij deze verantwoordelijkheid met de bevoegde publiekrechtelijke of privaatrechtelijke instantie die verantwoordelijk is voor de werking van de valutamarkten, terwijl in weer andere landen de verantwoordelijkheid bij die laatste instantie ligt en niet bij de centrale bank. In geen enkel land zijn officiële koersen toepasbaar op interbancaire transacties, terwijl hun rol ten aanzien van de deviezentransacties van niet-banken van de ene Lid-Staat tot de andere verschilt.

Omzetting van waardepapier: strict genomen is de denominatie van een waardepapier de munteenheid waarin de nominale waarde wordt uitgedrukt. In het onderhavige rapport houdt omzetting een procedure in waarbij de nationale munt waarin het waardepapier geëmitteerd is met behulp van onherroepelijk vastgestelde omrekeningskoersen in de Europese munteenheid wordt omgezet. Er bestaat een bredere reeks alternatieve maatregelen en procedures waarmee uitstaande financiële schuldtitels in de markt kunnen worden verhandeld op basis van de Europese munt, zonder dat dat noodzakelijkerwijs een formele omzetting van de nominale waarde van dat papier inhoudt.

Onderpand: activum dat tot zekerheid verpand wordt voor de terugbetaling van de kortlopende geldmarktleningen die de banken van de centrale banken ontvangen in het kader van open-markttransacties.

Raad (van de Europese Unie): het hoogste wetgevende orgaan van de Gemeenschap. De Raad bestaat uit vertegenwoordigers van de Regeringen van de Lid-Staten, gewoonlijk de Ministers die verantwoordelijk zijn voor de behandelde onderwerpen (derhalve is de Raad ook bekend als de Raad van Ministers). De Raad in de samenstelling van de Ministers van Financiën en Economische Zaken wordt gewoonlijk de Ecofin-raad genoemd. In bijzondere gevallen, met name zoals bedoeld in artikel 109 J van het Verdrag, komt de Raad bijeen in de samenstelling van de Staatshoofden en Regeringsleiders. De Europese Raad bestaat uit de Staatshoofden en Regeringsleiders alsmede de Voorzitter van de Commissie.

"Real-time" bruto-vereveningssysteem (RTBV systeem): een betalingssysteem waarbij betalingsopdrachten bij aanlevering één voor één worden verwerkt, en waarbij alle betalingen onmiddellijk worden verevend mits voldoende dekking aanwezig is op de door de opdrachtgever bij de verevenende instantie aangehouden rekening.

TARGET (Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System): TARGET is een betalingssysteem dat zal bestaan uit één enkel RTBV systeem in elk van de Lid-Staten die bij aanvang van de derde fase aan de Europese muntunie deelnemen (zie Fasen van de EMU). Onder bepaalde voorwaarden, kunnen de RTBV systemen van niet-deelnemende landen ook met TARGET verbonden worden. De nationale RTBV systemen zijn onderling verbonden door middel van het koppelingsmechanisme (zie Koppelingssysteem) om grensoverschrijdende betalingen in de gehele Europese Unie dezelfde dag mogelijk te maken.

Verdrag: het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap. Het Verdrag werd op 25 maart 1957 te Rome getekend en werd op 1 januari 1958 van kracht. Het Verdrag voorzag in de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en werd vaak het "Verdrag van Rome" genoemd. Het Verdrag betreffende de Europese Unie werd op 7 februari 1992 te Maastricht getekend en werd op 1 november 1993 van kracht. Het wordt vaak het "Verdrag van Maastricht" genoemd. Met dit Verdrag is het EEG-Verdrag aangepast ter oprichting van de Europese Gemeenschap.

VERDRAGSBEPALINGEN TEN AANZIEN VAN DE OVERGANG

Artikel 105 A: "(1) De ECB heeft het alleenrecht machtiging te geven tot de uitgifte van bankbiljetten binnen de Gemeenschap. De ECB en de nationale centrale banken mogen bankbiljetten uitgeven. De door de ECB en de nationale centrale banken uitgegeven bankbiljetten zijn de enige bankbiljetten die binnen de Gemeenschap de hoedanigheid van wettig betaalmiddel hebben.

(2) De Lid-Staten kunnen munten uitgeven, onder voorbehoud van goedkeuring van de ECB met betrekking tot de omvang van de uitgifte. De Raad kan, volgens de procedure van artikel 189 C en na raadpleging van de ECB, maatregelen nemen om de nominale waarden en technische specificaties van alle voor circulatie bestemde munten te harmoniseren voor zover dit nodig is voor een goede circulatie van munten binnen de Gemeenschap."

Artikel 109 F, lid (3): "(3) Ter voorbereiding van de derde fase heeft het EMI tot taak:

- de instrumenten en procedures voor te bereiden die nodig zijn voor het voeren van één monetair beleid in de derde fase;
- waar nodig de harmonisatie te bevorderen van de regels en werkwijzen voor het verzamelen, opmaken en verspreiden van statistieken betreffende de gebieden die onder zijn bevoegdheid vallen;
- de regels voor te bereiden voor de werkzaamheden die de nationale centrale banken in het kader van het ESCB moeten verrichten;
- de doelmatigheid van het grensoverschrijdende betalingsverkeer te bevorderen;
- toe te zien op de technische voorbereiding van ECU-bankbiljetten.

Uiterlijk op 31 december 1996 werkt het EMI het juridische, organisatorische en logistieke kader uit dat nodig is om het ESCB in de derde fase zijn taken te laten vervullen. Dit kader wordt met het oog op vaststelling voorgelegd aan de ECB op het tijdstip van haar oprichting."

Artikel 109 J: "(1) De Commissie en het EMI brengen aan de Raad verslag uit over de vooruitgang die door de Lid-Staten is geboekt bij de nakoming van hun verplichtingen met het oog op de totstandbrenging van de Economische en Monetaire Unie. Deze verslagen bevatten tevens een onderzoek naar de verenigbaarheid van de nationale wetgeving van elke Lid-Staat, met inbegrip van de Statuten van zijn nationale centrale bank, met artikel 107 en artikel 108 van dit Verdrag en de Statuten van het ESCB. In deze verslagen wordt ook nagegaan of er een hoge mate van duurzame convergentie is bereikt, aan de hand van de mate waarin elke Lid-Staat aan de volgen criteria voldoet:

- het bereiken van een hoge mate van prijsstabiliteit; dit blijkt uit een inflatiepercentage dat dicht ligt bij dat van ten hoogste de drie Lid-Staten die op het gebied van de prijsstabiliteit het best presteren;
- het houdbare karakter van de situatie van de overheidsfinanciën; dit blijkt uit een begrotingssituatie van de overheid zonder een buitensporig tekort als bedoeld in artikel 104 C, lid 6;
- de inachtneming van de normale fluctuatiemarges van het wisselkoersmechanisme van het Europees Monetair Stelsel, gedurende ten minste twee jaar, zonder devaluatie ten opzichte van de munt van een andere Lid-Staat;
- de duurzaamheid van de door de Lid-Staat bereikte convergentie en van zijn deelneming aan het wisselkoersmechanisme van het Europees Monetair Stelsel, hetgeen tot uitdrukking komt in het niveau van de rentevoet voor de lange termijn.

De vier in dit lid genoemde criteria en de betreffende perioden tijdens welke daaraan moet worden voldaan, worden nader uitgewerkt in een aan dit

Verdrag gehecht Protocol. In de verslagen van de Commissie en het EMI wordt ook rekening gehouden met de ontwikkeling van de Ecu, de resultaten van de integratie van de markten, de situatie en de ontwikkeling van de lopende rekeningen van de betalingsbalansen, en een onderzoek naar de ontwikkeling van de loonkosten per eenheid produkt en andere prijsindicatoren.

2. Aan de hand van deze verslagen beoordeelt de Raad met gekwalificeerde meerderheid van stemmen op aanbeveling van de Commissie:

- voor elke Lid-Staat, of hij aan de nodige voorwaarden voor de aanneming van één munt voldoet;
- of een meerderheid van de Lid-Staten aan de nodige voorwaarden voor de aanneming van één munt voldoet,

en doet hij op grond van zijn bevindingen een aanbeveling aan de Raad in de samenstelling van de Staatshoofden en Regeringsleiders. Het Europees Parlement wordt geraadpleegd en doet zijn advies toekomen aan de Raad in de samenstelling van de Staatshoofden en Regeringsleiders.

3. Op gepaste wijze rekening houdend met de verslagen als bedoeld in lid 1 en met het advies van het Europees Parlement als bedoeld in lid 2, zal de Raad in de samenstelling van de Staatshoofden en Regeringsleiders uiterlijk op 31 december 1996 met gekwalificeerde meerderheid van stemmen:

- op basis van de aanbevelingen van de Raad als bedoeld in lid 2 besluiten of een meerderheid van de Lid-Staten al dan niet aan de nodige voorwaarden voor de aanneming van één munt voldoet;
- besluiten of het passend is of niet dat de Gemeenschap de derde fase ingaat,

en zo ja,

- de datum voor het ingaan van de derde fase vaststellen.

4. Indien eind 1997 de datum voor het ingaan van de derde fase niet is vastgesteld, begint de derde fase op 1 januari 1999. Vóór 1 juli 1998 zal de Raad in de samenstelling van de Staatshoofden en Regeringsleiders, na een herhaling van de procedure van de leden 1 en 2, het tweede streepje van lid 2 uitgezonderd, rekening houdend met de verslagen als bedoeld in lid 1 en met het advies van het Europees Parlement, met gekwalificeerde meerderheid van stemmen, op basis van de aanbevelingen van de Raad als bedoeld in lid 2, bevestigen welke Lid-Staten voldoen aan de nodige voorwaarden voor de aanneming van één munt.

Artikel 109 K, lid (1) en lid (2): "(1) Indien het besluit tot vaststelling van de datum overeenkomstig artikel 109 J, lid 3, is genomen, besluit de Raad, op basis van zijn aanbevelingen als bedoeld in artikel 109 J, lid 2, met gekwalificeerde meerderheid van stemmen op aanbeveling van de Commissie over de vraag of bepaalde Lid-Staten, en zo ja, welke, een derogatie als omschreven in lid 3 van dit artikel hebben. Deze Lid-Staten worden hierna "Lid-Staten met een derogatie" genoemd.

Indien de Raad heeft bevestigd welke Lid-Staten overeenkomstig artikel 109 J, lid 4, aan de nodige voorwaarden voor de aanneming van één munt voldoen, hebben de Lid-Staten die niet aan de voorwaarden voldoen een derogatie als omschreven in lid 3 van dit artikel. Deze Lid-Staten worden hierna "Lid-Staten met een derogatie" genoemd.

2. Ten minste om de twee jaar of op verzoek van een Lid-Staat met een derogatie brengen de Commissie en de ECB volgens de procedure van artikel 109 J, lid 1, aan de Raad verslag uit. Na raadpleging van het Europees Parlement en na bespreking in de Raad in de samenstelling van de Staatshoofden en Regeringsleiders, besluit de Raad met gekwalificeerde meerderheid van stemmen op voorstel van de Commissie, welke Lid-Staten met een derogatie volgens de criteria van artikel 109 J, lid 1, aan de noodzakelijke voorwaarden voldoen, en trekt hij de derogaties van de betrokken Lid-Staten in."

Artikel 109 L: "(1) Onmiddellijk nadat het besluit over de datum voor het ingaan van de derde fase is genomen overeenkomstig artikel 109 J, lid 3, of, in voorkomend geval, onmiddellijk na 1 juli 1998:

- neemt de Raad de in artikel 106, lid 6, bedoelde bepalingen aan;
- benoemen de Regeringen van de Lid-Staten zonder derogatie, volgens de procedure van artikel 50 van de Statuten van het ESCB, de President, de Vice-President en de overige leden van de Directie van de ECB.
Indien er Lid-Staten met een derogatie zijn, kan het aantal leden van de Directie kleiner zijn dan voorgeschreven in artikel 11.1 van de Statuten van het ESCB, maar in geen geval minder dan vier.

Zodra de Directie is benoemd, worden het ESCB en de ECB opgericht en bereiden zij zich voor op hun volledig functioneren zoals omschreven in dit Verdrag en de Statuten van het ESCB. De volledige uitoefening van hun bevoegdheden vangt aan op de eerste dag van de derde fase.

2. Zodra de ECB is opgericht, neemt de ECB, zo nodig, de taken van het EMI over. Het EMI gaat in liquidatie bij de oprichting van de ECB; de nadere bepalingen betreffende de liquidatie staan in de Statuten van het EMI.

3. Indien en zolang er Lid-Staten met een derogatie zijn, wordt, onverminderd het bepaalde in artikel 106, lid 3, van dit Verdrag, de in artikel 45 van de Statuten van het ESCB bedoelde Algemene Raad van de ECB als derde besluitvormend orgaan van de ECB gevormd.

4. Op de aanvangsdatum van de derde fase neemt de Raad, met eenparigheid van stemmen van de Lid-Staten zonder derogatie, op voorstel van de Commissie en na raadpleging van de ECB, de omrekeningskoersen aan die voor hun munteenheden onherroepelijk worden vastgesteld en waartegen deze munteenheden vervangen worden door de Ecu, en zal de Ecu een volwaardige munteenheid worden. Deze maatregel op zich brengt geen wijziging in de externe waarde van de Ecu mede. De Raad neemt tevens volgens dezelfde procedure de overige maatregelen die nodig zijn voor de spoedige invoering van de Ecu als enige munteenheid van de Lid-Staten.

5. Indien overeenkomstig de procedure van artikel 109 K, lid 2, wordt besloten tot intrekking van een derogatie, stelt de Raad met eenparigheid van stemmen van de Lid-Staten zonder derogatie en de betrokken Lid-Staat, op voorstel van de Commissie en na raadpleging van de ECB, de koers vast

waartegen de munteenheid van de betrokken Lid-Staat wordt vervangen door de Ecu, en neemt hij de overige maatregelen die nodig zijn voor de invoering van de Ecu als enige munteenheid in de betrokken Lid-Staat."

Artikel 52 van het Protocol betreffende de Statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese Centrale Bank: "Na de onherroepelijke vaststelling van de wisselkoersen treft de Raad van Bestuur de noodzakelijke maatregelen om te verzekeren dat bankbiljetten luidende in valuta's met onherroepelijk vastgestelde wisselkoersen door de nationale centrale banken worden ingewisseld tegen hun respectieve pari-waarden."